

St. med. nr. 39.

(1923)

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Utenriksdepartementets innstilling av 24de oktober 1923, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av utenriksminister C. F. Michelet.)

Efter at Stortinget den 7de juli d. å. enstemmig hadde fattet beslutning i Grønlandssaken overensstemmende med den forsterkede konstitusjonskomites innstilling (innstilling av 3dje juli S. LXVI for 1923) underrettet Utenriksdepartementet i note av 13de juli d. å. den danske sendemann om denne beslutning og utbad sig meddelelse om hvorvidt den danske regjering på sin side var villig til optagelse av forhandlinger på fritt grunnlag. I noten blev det understreket at det var en forutsetning at i og med optagelse av sådanne forhandlinger intet var prejudisert og intet opgitt eller forspildt for noget av landene, likesom hvert land måtte stå helt fritt om forhandlingene ikke førte frem. Det var videre forutsetningen, at både den norske og den danske stat under forhandlingene vilde avstå fra enhver foranstaltning, som enten i rettslig eller faktisk henseende foregrep noget overfor den annen part. Der henvistes forøvrig til den forsterkede konstitusjonskomites innstilling hvorav et avtrykk blev oversendt til den danske sendemann.

I en svarskrivelse av 30te juli d. å. meddelte derpå den danske sendemann efter pålegg fra sin regjering at denne mottok den norske opfordring om en forhandling.

Ved kgl. resol. av 21de august opnevntes derefter den norske forhandlingsdelegasjon bestående av:

1. Stortingsmann, skipsreder Joh. Ludw. Mowinckel, formann,
2. Stortingsmann, redaktør C. J. Hambro,
3. Lagtingspresident, gårdbruker Kr. Høgset, og
4. Professor Halvdan Koht.

Fra dansk side var blitt opnevnt:

1. Folketingsmand J. C. Christensen, formann,
2. Folketingsmand Th. Stauning,
3. — Baron Otto Reedtz-Thott,
4. Bankdirektør J. Hassing Jørgensen.

I skrivelse av 23de s. md. bad Utenriksdepartementet den danske sendemann, idet man henviste til hans skrivelse av 30te juli, hvorav fremgikk at den danske regjering hadde godtatt det norske forslag om forhandling på fritt grunnlag av Grønlandsspørsmålet, bringe til den danske regjerings kunnskap den norske delegasjons sammensetning.

Ved kgl. resol. av 7de september blev der av Utenriksdepartementet for handlingene i Kjøbenhavn fastsatt instruks for delegasjonen. Denne er inntatt i delegasjonens beretning.

Den norske delegasjon trådte straks sammen og traf de fornødne forberedelser hvorefter den avreiste til Kjøbenhavn og

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

forhandlet med den danske delegasjon i tiden fra 25de september til 4de oktober.

Med skrivelse av 19de oktober d. å. har delegasjonen oversendt beretningen om disse forhandlingens forløp.

Utenriksdepartementet vil foreslå at denne beretning i fortrolighet tilstilles Stortinget sammen med ovennevnte mellom Utenriksdepartementet og den herværende danske legasjon utvekslede noter.

Det er departementets mening at forhandlingene bør søkes fortsatt, idet departe-

mentet forutsetter at saken blir gjenstand for nærmere drøftelse mellom storting og regjering.

Departementet tillater sig i henhold til det anførte å

innstille:

At gjenpart av Utenriksdepartementets foredrag av 24de oktober 1923 med de dertil hørende bilag vedrørende forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken i fortrolighet tilstilles Stortinget.

Bilagsfortegnelse.

	Side.
1. Skrivelse fra utenriksminister Michelet til kammerherre Kruse av 13. juli 1923	4
2. Skrivelse fra kammerherre Kruse til utenriksminister Michelet av 30. juli 1923	4
3. Skrivelse fra utenriksminister Michelet til kammerherre Kruse av 23. august 1923	5
4. Beretning fra Grønlandsdelegasjonen om forhandlingene i Kjøbenhavn 25. september—4. oktober 1923 angående Grønlandsspørsmålet	5

Nr. 1.

Skrivelse fra utenriksminister Michelet til kammerherre Kruse av 13de juli 1923.

Herr Sendemann!

I min forgjenger, utenriksminister Mo-winckels skrivelse til Dem av 16de oktober f. å. meddeltes blandt annet at Grønlandssaken — ut fra historiske forutsetninger og norsk næringslivs store interesser — er av så stor betydning for Norge, at det har vært nødvendig å underkaste den en meget alsidig og omhyggelig prøvelse, samt at saken er blitt forelagt for Stortinget.

Som det vil være Dem bekjent har den for anledningen forsterkede konstitusjonskomite den 3dje ds. tilendebragt behandlingen av Grønlandssaken og samme dag avgitt sin innstilling til Stortinget som behandlet saken i møte den 7de ds., hvor det enstemmig og overensstemmende med komiteens innstilling blev fattet følgende beslutning:

«Regjeringen anmodes om at innbyde den danske regjering til forhandlinger på fritt grunnlag om Grønlandsspørsmålet ved særskilt opnevnte forhandlere fra begge lande. De norske forhandlere opnevnes av regjeringen. Resultatet av forhandlingene forelegges Stortinget.»

Et avtrykk av den forsterkede konstitusjonskomites innstilling (Innst. S. LXVI for 1923) vedlegges. Idet jeg henviser til denne finner jeg å burde understreke at det er en forutsetning, at i og med optagelse av sådanne forhandlinger intet er prejudisert

og intet opgitt eller forspildt for noget av landene, likesom hvert land må stå helt fritt, om forhandlingene ikke fører frem. Det er videre forutsetningen, at både den norske og den danske stat under forhandlingene vil avstå fra enhver foranstaltning, som enten i rettslig eller faktisk henseende foregriper noget overfor den annen part.

Idet jeg ber Dem bringe ovenstående til Deres regjerings kunnskap, tør jeg imøtese meddelelse om, hvorvidt den danske regjering på sin side er villig til optagelse av sådanne forhandlinger.

Jeg undlater ikke i denne forbindelse å tilføie at det fra norsk side ved flere anledninger, senest ved note av 17de februar d. å. fra den norske sendemann i Kjøbenhavn til den danske Utenriksminister, er bebudet at man fra norsk side vilde komme nærmere tilbake til de i de danske noter av 19de desember 1921 og 5te februar i år fremholdte synsmåter, når saken var blitt behandlet av Stortinget. Da Stortingets behandling av saken har mundet ut i en anmodning om optagelse av forhandlinger på fritt grunnlag, finner den norske regjering det imidlertid av hensyn til disse eventuelle forhandlinger ikke hensiktsmessig, at der på det nuværende tidspunkt optas nogen offisiell meningsutveksling i så henseende.

Motta, Herr sendemann, forsikringen om min utmerkede høiaktelse.

C. F. Michelet.

Nr. 2.

Skrivelse fra kammerherre Kruse til utenriksminister Michelet av 30te juli 1923.

Herr Minister!

I en Note af 13de Juli d. A. har Hr. Ministeren anmodet mig om at bringe den norske Regerings Opfordring til en Forhandling om Grønlandssagen til min Regerings Kundskab.

I denne Anledning har jeg den Ære efter Paalæg fra min Regering at meddele Hr. Ministeren følgende:

Den danske Regerings Opfattelse af og Stilling til Spørgsmaalet om de Interesser i Nord- og Østgrønland, som er gjort gælden-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssagen.

de fra norsk Side, er den norske Regering bekendt fra de derom utvekslede Noter, særlig min Note af 19de December 1921, og den danske Regering kan paa Hovedpunkter ikke anerkende de Oplysninger og retlige Betragtninger, som indeholdes i den norske Indstilling af 3die d. M., og hvortil der i Hr. Ministerens Note af 13de d. M. henvises.

Imidlertid er den danske Regering, som allerede tidligere meddelt, villig til saavidt muligt at søge en tilfredsstillende Løsning opnaaet, idet den danske Regering deler den ogsaa fra norsk Side udtalte Opfattelse, at det vilde være beklageligt, om to saa nær til hinanden knyttede Folk ikke gennem indbyrdes Forhandlinger skulde kunne komme overens.

Den Danske Regering modtager derfor den norske Opfordring om en Forhandling.

Som en selvfølgelig Forudsætning for Optagelsen af denne Forhandling anser man det ogsaa fra dansk Side at der derved intet

er præjudiceret og intet opgivet eller forspildt for noget af Landene, og at, saafremt disse Forhandlinger ikke fører til noget Resultat, Retsstillingen maa blive den samme, som om denne Forhandling ikke havde fundet Sted.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om at træffe nye retlige eller faktiske Foranstaltninger, da er det den danske Regerings bestemte Hensigt ikke at træffe saadanne Foranstaltninger, der kan vanskeliggøre Forhandlingerne, idet man saa gaar ud fra, at man ogsaa fra norsk Side vil bestræbe sig for at forhindre Incidenter, der stiller sig i Vejen herfor, samt at Forhandlingerne føres frem med en saadan Kraft, at grønlandske Interesser ikke lider Skade.

Idet jeg stiller mig til Hr. Ministerens Raadighed med Hensyn til den praktiske Ordning af Delegationernes Sammentræden, benytter jeg denne Lejlighed til at forsikre Hr. Ministeren om min udmærkede Højagtelse.

J. C. W. Kruse.

Nr. 3.

Skrivelse fra udenrigsminister Michelet til kammerherre Kruse av 23de august 1923.

Herr Sendemann!

Under henvisning til Deres skrivelse av 30te f. md., hvorav fremgår at den danske Regjering har godtatt det norske forslag om forhandlinger på fritt grunnlag om Grønlandsspørgsmaalet, har jeg den ære å be Dem bringe til Deres Regjerings kunnskap, at der ved kgl. resolusjon av 21de ds. fra norsk side er opnevnt følgende forhandlere:

1. Stortingsmann, skibsreder Joh. Ludw. Mowinckel, formann,
2. Stortingsmann, redaktør C. J. Hambro,
3. Lagtingspresident, gårdbruker Kr. Høgset, og
4. Professor Halvdan Koht.

Motta, Herr Sendemann, forsikringen om min utmerkede høiaktelse.

C. F. Michelet.

Nr. 4.

Beretning

fra Grønlandsdelegasjonen om forhandlingene i Kjøbenhavn 25de september—4de oktober 1923 angående Grønlandsspørgsmaalet.

Fra norsk side blev ved kgl. resol. av 21de august 1923 opnevnt følgende forhandlere:

1. Stortingsmann, skibsreder Joh. Ludw. Mowinckel, formann,
2. Stortingsmann, redaktør C. J. Hambro,

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

3. Lagtingspresident, gårdbruker Kr. Høgset, og
4. Professor Halvdan Koht.

Fra dansk side blev opnevnt:

1. Folketingsmann J. C. Christensen, formann,
2. Folketingsmann, baron Otto Reedtz-Thott,
3. Folketingsmann Th. Stauning,
4. Bankdirektør J. Hassing Jørgensen.

Som sekretærer blev for den norske delegasjon opnevnt sekretærer i Utenriksdepartementet

Dr. jur. Fredé Castberg og
Ingv. Smith-Kielland.

De danske sekretærer var:
Kontorchef i Udenriksministeriet L. B. Bolt-Jørgensen og
Fuldmægtig i Udenriksministeriet Gustav Rasmussen.

Den norske delegasjon trådte sammen i Kristiania den 1ste september for å treffe de fornødne forberedelser til forhandlingene. Man innhentet uttalelse fra forskjellige sakkyndige, hvorhos fremmøtte til konferanse med delegasjonens medlemmer representanter fra Ålesunds og Tromsø skipperforeninger, formannen i den norske Hvalfangerforening, likesom delegasjonens formann konfererte med et par hvalfangere fra Sandefjord, som hadde deltatt i hvalfangst på Grønlands vestkyst. Ialt blev der før avreisen til Kjøbenhavn avholdt 5 møter. Hertil kommer de enkelte medlemmers og sekretariatets forberedende arbeide.

For forhandlingene i Kjøbenhavn blev der av Utenriksdepartementet ved kgl. resol. av 7de september 1923 fastsatt følgende instruks:

«Der bør ikke gis tilsagn om nogen anerkjennelse fra norsk side av Danmarks suverenitet over Grønland.

Delegasjonen bør sterkest mulig fremheve Norges historiske forhold til Grønland.

Delegasjonen bør hevde at forbeholdet vedrørende de norske skattland i Kielertraktatens art. 4 såvel statsrettslig som

folkerettslig var ugyldig og uforbindende for Norge.

Delegasjonen bør gjøre gjeldende at den ikke koloniserte del av Grønland rettelig sett er «terra nullius». Det bør fremheves at de deler av Grønland det her gjelder, aldri har vært gjenstand for effektiv okkupasjon, at de imøtekommende erklæringer som er avgitt av en del fremmede makter, selvsagt ikke er bindende for Norge, og at utenriksminister Ihlens muntlige erklæring av 22de juli 1919 ikke har pådratt den norske stat nogen folkerettslig forpliktelse.

Delegasjonen bør så sterkt som mulig fremholde de økonomiske interesser som for Norge knytter sig til Øst-Grønland og havet utenfor Øst-Grønland. Det bør anføres at det naturligste vilde være at Øst-Grønland blev undergitt norsk statshøhet.

Under forhandlingene bør også det danske monopolsystem på Grønland gjøres til gjenstand for drøftelse, særlig av hensyn til de vanskeligheter som oprettholdelse av dette system medfører for norsk erhvervsvirksomhet.

Forøvrig bør delegasjonen i alt vesentlig fremholde de synspunkter som er gjort gjeldende i den forsterkede konstitusjonskomites innstilling av 3dje juli 1923.»

Tirsdag den 25de september møttes de to delegasjoner i Kjøbenhavn.

Med hensyn til møtets forretningsorden blev man enig om at forhandlingene skulde ledes av formannen for det lands delegasjon, i hvilket møtene holdes, altså i Kjøbenhavn av den danske delegasjons formann, herr J. C. Christensen. Man besluttet over møtene å føre en summarisk protokoll i to eksemplarer, som blir å undertegne av de to formenn. Stenografisk referat skulde ikke optas.

Forhandlingene som omhyggelig fulgte linjene i konstitusjonskomiteens innstilling og den av Utenriksdepartementet givne instruks, blev innledet i møte den 26de september med at den norske delegasjons formann holdt følgende foredrag:

«I henhold til den henstilling som den danske delegasjons ærede formann igår gjorde skal jeg her prøve på å gi en kort

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

oversikt over de synsmåter, som ligger til grunn for den opfatning av Grønlandsspørsmålet som gjør sig gjeldende i Norge, skjønt det naturligvis ikke er lett i nogen få ord å gi en sådan redegjørelse. Det vil bedre skje gjennom forhandlingene selv og de opplysninger som under disse vil bli fremlagt.

Den norske regjerings opnevnte delegerte møter for, overensstemmende med stortingets enstemmige beslutning av 7de juli og dets konstitusjonskomites enstemmige innstilling av 3dje juli 1923, å forhandle på fritt grunnlag om Grønlandsspørsmålet. —

Det kom visstnok temmelig overraskende da Grønlandsspørsmålet i juli 1919 blev reist fra dansk side ved den muntlige henvendelse, som den danske sendemann i Kristiania gjorde til utenriksminister Ihlen om at den norske regjering måtte stille sig velvillig til Danmarks ønske om å «utvide sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland».

Og der ligger ikke alene et tidsrum av fire år men en sterk meningsutvikling av spørsmålets betydning for Norge mellom idag og hin 22de juli 1919, da utenriksminister Ihlen svarte den danske sendemann, at «den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning».

Dengang dette svar blev avgitt var det ikke kjent, at den danske regjering med uttrykket utvidelse av sine «økonomiske interesser til hele Grønland» tok sikte også på en utvidelse av det danske handelsmonopol til å omfatte hele Grønland.

Dette var imidlertid blitt klart da den danske regjering ved sine skrivelser av 18de januar og 29de april 1921 atter henvendte sig til den norske regjering og — under henvisning til hvad utenriksminister Ihlen i 1919 hadde stillet i utsikt — anmodet den om i en skriftlig erklæring å «anerkjenne Danmarks overhøihet over hele Grønland». Den norske utenriksminister svarte derfor nu, at Norge ikke kunde gi avkall på nogen av

de rettigheter til fangst og fiske, som nordmenn hittil hadde utøvet på Grønland og i de grønlandske farvann. Her blev altså utrykkelig pekt på de reelle interesser som stillet Norge i en særstilling like overfor denne veldige del av Grønland, over hvilken Danmark ønsket at Norge nu skulde erkjenne dets overhøihet. Og dette ønske, som hittil neppe i Norge hadde vakt større oppmerksomhet utenfor de offisielle kretse som hadde fått sig det forelagt, fikk en ganske annen rekkevidde, da det blev bekjent for den norske almenhet, at det danske innenriksministerium 10de mai 1921 hadde utferdiget en bekjentgjørelse hvori det under henvisning til kgl. anordning av 18de mars 1776 blev bragt «til almindelig Kundskab», at hele Grønland «herefter er inddraget under de danske Kolonier og Stationer og den danske Styrelse i Grønland». Og at det derved «forbydes saavel danske som fremmede Undersaatter at beseile eller handle paa Grønland eller tilliggende Øer».

Hvad inntryk denne bekjentgjørelse gjorde og måtte gjøre i Norge og hos den norske befolkning sier sig selv, når man betenker, at nordmenn praktisk talt er de eneste som driver næringsdrift — og har drevet den i generasjoner — langs og på de kyster bekjentgjørelsen kunngjorde lukket.

Visstnok erklærte den danske regjering — da den erfør misstemningen i Norge — i sin note av 19de desember 1921, at den, da den «lægger den største Vægt paa at bevare og fremme det bestaaende gode Forhold mellem Danmark og Norge» er «villig til efter yderste Evne at søge tilveiebragt en Ordning der kan afbøde de Tab som for norske Undersaatter maatte bli en Følge af Udstedelsen af Bekendtgjørelsen af 10. Maj». — Og visstnok har den danske regjering heller ikke hevdet eller søkt å hevde bekjentgjørelsen like overfor de norske fartøier og fangstmenn som driver sitt virke ved denne del av Grønlands kyster. Det var selve bekjentgjørelsens utferdigelse og utstedelse

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

— til og med uten noget varsel til Norge, hvem den ikke blev meddelt før 5te juli 1921 — som vakte og måtte vekke misstemning overalt i Norge, og innen offisielle norske kretse tillike en ubehagelig overraskelse, for så vidt som bekjentgjørelsen jo var utstedt uten at Norge hadde gitt den ønskede anerkjennelse av Danmarks overhøihet over de strøk det her gjaldt, men tvertom tatt forbehold som den danske regjering helt satte sig ut over.

Når den norske regjering altså — til tross for den velvilje som i 1919 var stillet i utsikt — da saken nu blev forelagt den, reiste og måtte reise innvendinger, skyldtes det først og fremst de her nevnte hensyn til Norges hevdvunne rettigheter til fangst og fiske. Og dette fikk også sitt uttrykk i de uttalelser som i tiden fremover foreligger fra de forskjellige norske utenriksministre.

Efterhvert blev det dog sterkere og mer bestemt understreket fra norsk side — f. eks. i anledning av meningsutvekslingen høsten 1922 efter anlegg av den norske trådløse stasjon ved Mygbugten — at det for Norge i og ved Grønland ikke bare gjelder rett til fangst og fiske, men i virkeligheten alle de rettigheter og muligheter som er tilstede og omfatter «norske borgeres gjennom tiderne hevdede og aldri tidligere bestridte frie virksomhet i disse strøk» (norsk note av 16de oktober 1922), som folkerettslig må betegnes som terra nullius.

Under alt dette hadde imidlertid Grønlandsspørsmålet og Danmarks ønske om høihetsrett over disse strøk i stigende grad fanget den norske almenhets interesse og herunder var spørsmålet i Norge blitt løftet op i et ganske annet plan enn det hvor det kunde tenkes avgjort bare under hensyn til Norges praktiske rettigheter nu og i fremtiden.

For å kunne forstå dette, for objektivt og rettferdig å kunne sette sig inn i norsk opfatning og norsk tankegang, er det nødvendig også å se og bedømme det hele spørsmål nasjonalt og historisk. — For

det er nasjonalt og historisk spørsmålet nu se og føles i Norge.

Jeg skal her ikke gå i historiske detaljer.

Jeg vil bare nevne hvad jeg anser nødvendig for å gi de danske forhandlere et riktig bilde av hvad der ligger bak norsk tankegang i denne sak.

Tapet av det norske rikes utland — Island, Færøene og Grønland — i 1814 og ganske særlig måten hvorpå tapet fant sted har alltid smertet og harmet norske sind.

Vi måtte dengang om enn under protest finne oss både i dette tap og i andre forurettelser. Efterhvert blev også spørsmålet om de tapte utland trengt tilbake av det unionspolitiske oppgjør, som stillet andre utenriksforhold i skygge. Dog fulgte man i Norge alltid med varm interesse hvad der foregikk blandt stammefrendene i de tapte land og det lå i sakens natur, at tanken om å bøte tapene, særlig på den nasjonale kulturs område, i tidens utvikling måtte reise sig med stigende styrke.

Det har ikke vært å undgå, at spørsmålet om Danmarks overhøihet over hele Grønland og alt hvad der i denne forbindelse er skjedd har måttet vekke tillive de bitre minder fra 1814. — Og da man — bl. a. gjennom bekjentgjørelsen av 10de mai 1921 — endog fikk det inntrykk, at Danmark ønsket helt å fordrive nordmennene fra Grønland, blev følelsen av at der gjordes Norge en dyp urett — både historisk og folkerettslig — sterk og almindelig i Norge. Man følte atter smerten av såret som blev tilføiet Norge i 1814 og man følte det som en ny urett at Danmark nu vilde forsøke å legge sin hånd — mange syntes med kjennskap til handelsmonopolet at det var en død hånd — også over de veldige strøk av Grønland, hvor nordmenn hittil hadde virket i full frihet og hvis interessesfære disse strøk var mer enn nogen annens.

Slik er stillingen idag når vi møtes. — Vi må se sannheten i øinene.

Og det er ut fra denne sannhet og på

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

grunnlag av stillingen som den nu er, at den eneste forhandling som man i Norge har kunnet gå til i denne sak, er en forhandling på helt fritt grunnlag.

Det blir altså en forhandling om den fremtidige ordning av forholdene på Grønland, ført mellom de to folk, som har de største interesser der.

Og vi går fra norsk side til disse forhandlinger med god vilje og med de beste ønsker.

Derfor har jeg også innledet dem med disse åpne og opriktige ord.

Som det heter i stortingets konstitusjonskomites innstilling av 3dje juli 1923:

«Nettop hensynet til det gode forhold mellom de to land og forståelsen mellom de to folk gjør det nødvendig at der tales åpent om hvorledes denne sak oppfattes i Norge».

Med komiteen våger vi å tro, «at de uoverensstemmelser som har vist sig, de misopfatninger som måtte være tilstede, vil kunne fjernes gjennom frie forhandlinger».

«Både det nære slektskap mellom de to folk og de to lands årelange arbeide for god forståelse mellom folkene gir håp om at man på denne måte kan finne vei ut av vanskelighetene».

Fra dansk side blev der ikke gjort nogen innvending mot at saken blev drøftet i sin fulde bredde og der blev ikke gjort noget forsøk på å avvise diskusjon om noget som helst spørsmål som vedrørte Grønlandssaken. Det blev dog allerede straks fremholdt at dersom man vilde drøfte en ordning som på basis av dansk suverenitet over hele Grønland tilgodeser de norske interesser på Østgrønland, vilde man nok kunne komme til et resultat. Vilde man derimot føre forhandlingene inn i et nytt plan, var man bange for at en løsning ikke vilde være mulig.

Det blev sterkt fremhevet at der ikke eksisterte noget egentlig nasjonalitetsspørsmål hverken på Island, Færøene eller Grønland. I intet av disse land var der nogen stemning blandt befolkningen for å komme

inn under Norge. Det hadde vært i høi grad sårende for danskene å se at man i Norge trak sammenligninger mellom det danske styre på Færøene og det tyske styre i Sønderjylland. Forøvrig fremholdt man meget sterkt den danske videnskaps fortjeneste av utforskningen av alle dele av Grønland og der blev fremlagt et kart, hvor de forskjellige nasjoners videnskapelige ekspedisjoner til Grønland var avmerket med vedkommende nasjons flagg, og hvor det danske flagg selvfølgelig såes i langt større utstrekning enn noget annet lands. Der var kun to norske flagg.

Hertil blev der straks fra norsk side svart at skulde denne flaggsmykning vært fyllestgjørende, måtte det allermeste av Grønland ha vært svøpt i norske flagg; for det var de norske fangstmenns ferder og innsats av liv, som hadde gjort farvannene kjent og gitt støtet til de enkelte, efterhvert mange videnskapelige ekspedisjoner, for hvilke man også i Norge fullt ut ga Danmark ære og anerkjennelse, men hvori også nordmenn hadde tatt ærefull del.

Fra dansk side blev det meget bestemt hevdet at man gjennom utenriksminister Ihlens erklæring av 22de juli 1919 allerede faktisk hadde fått Norges anerkjennelse av dansk overhøihet over hele Grønland. Videre blev anført utenriksminister Michelets uttalelse i mai 1921 til den danske sendemann angående en ordning som under dansk suverenitet sikret de norske rettigheter, likesom det blev fremholdt at utenriksminister Ræstads noter av 20de juli og 2den november 1921 til den danske sendemann i Kristiania faktisk gav uttrykk for at man fra norsk side hadde anerkjent utvidelsen av Danmarks suverenitet til hele Grønland, men kun gjorde reservasjoner med hensyn til fangst- og fiskerettigheter.

I tilslutning til den norske formanns innledningsforedrag og som svar på de fra dansk side fremsatte påstande, blev der av den norske delegasjons medlemmer redegjort for den historiske forbindelse mellom Norge og Grønland i middelalderen og den nyere tid og herunder meget sterkt gitt uttrykk for de følelser og stemninger som var

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

fremkalt ved minnet om all den historiske urett — særlig rettsbruddet i 1814 og den tvang som blev utøvet i 1821 — som i tidens løp var overgått Norge fra Danmarks side. Likeledes blev omtalt den måte hvorpå vi var blitt berøvet våre arkivsaker, og — da man fra dansk side fremhevet hvor billig Norge slap ved gjeldsopgjøret i 1821 — tilegnelsen av norsk kirkegods ved reformasjonens innførelse. Det var nødvendig at danske menn kom til å forstå de norske følelser her, da de dannet bakgrunnen for norsk opfatning av den hele sak.

Videre blev der redegjort for de store norske fangstinteresser på Grønland, særlig for så vidt Østgrønland angår. Herunder blev fremhevet at det var den menige mann utover landet som var direkte interessert i fangstvirksomheten på Grønland, idet denne blev drevet som andelsvirksomhet og ikke hadde storkapitalistisk preg. Av denne grunn tilla nettop den menige mann i Norge Grønlandsspørsmålet overordentlig stor betydning.

Fra norsk side blev der i denne forbindelse stillet det spørsmål til den danske delegasjon, hvilke ønsker eller behov det var som hadde fått Danmark til å søke å legge hele Grønland inn under dansk suverenitet. Såvidt man i Norge visste, hadde Danmark ingen reelle interesser på Grønland utenfor koloniene. Men herom vilde man på norsk side gjerne få nærmere beskjed,

Herpå blev der av den danske delegasjon svart at grunnen til at Danmark vilde utvide sine interesser til hele Grønland var bl. a. den, at der hadde vært og var spørsmål om å flytte eskimoer over til Østgrønland, f. eks. til Scoresbysund. Dessuten måtte man være opmerksom på de følelser som gjorde sig gjeldende i Danmark i denne sak, idet danske videnskapelige ekspedisjoner med store omkostninger og tildels med tap av menneskeliv hadde utforsket Østgrønland.

Endelig hadde der gjort sig gjeldende adskillig engstelse for at Canada eller Amerikas Forente Stater på grunn av den stadig utvidende fortolkning av Monroedoktrinen, skulde utstrekke sine interesser til

Grønland, hvis dette lå hen som et terra nullius.

Med hensyn til forholdet til Amerikas Forente Stater blev der fra dansk side uttalt at denne makt i 1916 hadde opgitt sine mulige interesser på Grønland utelukkende til fordel for Danmark. Det måtte ansees for en stor fordel ikke bare for Danmark, men også for Norge at man hadde fått Amerika til å opgi ethvert krav på nogen del av Grønland.

Man kjente i Danmark, blev det sagt, de norske følelser i denne sak, men man mente at der i Norge gjorde sig store misforståelser gjeldende. Man var således der ikke klar over betydningen av opgjøret i 1819 og 1821. Ved den anledning frasa Norge sig all rett til Grønland, Island og Færøene. Med hensyn til arkivsakene henvises til overenskomsten av 1851. De således inngåtte avtaler kunde man nu ikke uten videre komme bort fra. De fra norsk side falne uttalelser herom forstod man imidlertid derhen, at det ikke var meningen å reise noget rettskrav i strid med avtalene av 1821 og 1851. Hertil blev der fra den norske delegasjon svart at man ikke tilla formalprosedyren hovedvekten i denne sak. Selv om Norge ikke hadde fått alle de arkivsaker det burde hatt etter opgjøret i 1851 — var det ikke ut fra et rettskrav man argumenterte, men for å legge det moralske følelsesmoment klart.

Det blev hertil gjentagende fremholdt fra dansk side at man ikke kunde vedbli med utelukkende å drøfte følelser og stemninger i denne sak. Man måtte se å komme inn på de praktiske spørsmål som knytter sig til Østgrønland og få rede på de norske økonomiske interesser som der gjorde sig gjeldende. Det blev fremhevet at der, til tross for bekjentgjørelsen av 10de mai 1921 som i Norge var oppfattet altfor bokstavelig, ikke var nogen i Danmark som tenkte på å forby nordmenn å gå iland i Østgrønland eller hindre norsk fangstvirksomhet utenfor dets kyster. Man måtte imidlertid erindre at Grønland var en enhet og at de indre anordninger der var et dansk anliggende.

Den norske delegasjon fremholdt like

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

overfor dette at der måtte sondres mellom de deler av Grønland som var under faktisk dansk styre og de øvrige deler av landet som måtte betraktes som terra nullius. Man hadde ikke trodd det var mulig at danskene for alvor vilde påstå at de allerede fra før av hadde suvereniteten over hele Grønland. Deres anmodning i 1916 og senere om å få anerkjent sin utvidelse av suvereniteten blev jo da ganske meningsløs. Likeledes blev det sterkt gjort gjeldende at det gamle Grønland også etter den annen kolonisasjon var norsk land og blev betraktet som sådant inntil 1814. Forøvrig måtte disse forhandlinger først og fremst gjelde Østgrønland, som etter norsk opfatning nu var terra nullius. Det var nødvendig at Danmark opgav sin påstand om at Østgrønland var eller skulde bli dansk land. Det blev gjort gjeldende at det naturlige var at Norge fikk suvereniteten over Østgrønland. Nogen anerkjennelse fra norsk side av dansk høihetsrett kunde der ikke bli tale om å gi.

Med hensyn til Ihlen's erklæring hadde den norske regjering aldri bestridt at denne var blitt avgitt, men man fremholdt så sterkt som mulig at den alene kunde opfattes som en underhånds meddelelse til orientering og ikke som nogen anerkjennelse av dansk overhøighet over hele Grønland. Der blev påvist at der består en analogi mellom den norske sendemanns henvendelse til den danske utenriksminister i 1919 angående Spitsbergensaken og kammerherre Krag's henvendelse til utenriksminister Ihlen angående Grønlandssaken, samt mellom svarene på disse henvendelser. Det danske svar er i den danske promemoria av 18de januar 1921 uttrykkelig betegnet som en underhånds meddelelse.

Videre blev det fra norsk side uttalt at utenriksminister Michelets antydning til ordning blev besvart fra dansk side ved den korte avvisning av 10de mai 1921, samme dag som den danske bekjentgjørelse om monopolets utvidelse blev utstedt, og hvad utenriksminister Ræstads noter angikk, var disse rent negative og kunde derfor ikke påberopes som nogen positiv anerkjennelse av Danmarks suverenitet over Grønland.

Som en avslutning av denne del av diskusjonen blev fra dansk side fremholdt at hvis der ikke blev noget resultat av forhandlingene, vilde bekjentgjørelsen av 10de mai 1921 om monopolets utvidelse gjelde fremdeles og Danmark måtte sørge for å få den respektert. Det kunde da tenkes at der vilde inntre begivenheter, som vilde nødvendiggjøre en internasjonal avgjørelse av saken. Danmark ønsket et snarlig oppgjør av dette stridsspørsmål mellom begge land; og kunde det ikke løses ved forhandlinger, måtte det snarest mulig søkes løst ad internasjonal vei.

Efterat denne mere almindelige diskusjon om Grønlandsspørsmålet var avsluttet, blev der av den norske delegasjon fremsatt følgende alternativer for den videre drøftelse av den fremtidige ordning på Østgrønland:

- 1) Norsk suverenitet over Østgrønland,
- 2) Dansk suverenitet over Østgrønland,
- 3) Østgrønland som terra nullius.

Det blev herunder fremholdt at det var nødvendig å få full orientering med hensyn til stillingen. Derfor måtte alle de 3 alternativer diskuteres. Fra norsk side var man villig til å drøfte enhver ordning, selv en sådan som man visste ikke vilde bli akseptert i Norge. På samme måte burde heller ikke de danske delegerte avholde sig fra å drøfte ordninger som de på sin side mente var uantagelige. Videre blev der fremholdt fra norsk side at Vestgrønland nu visstnok var holdt utenfor. Men der vilde vel kanskje, ikke minst fra dansk side, bli trukket frem forskjellige forhold vedrørende Vestgrønland, særlig spørsmålet om norsk erhvervsvirkosomhet der.

Fra dansk side blev det uttalt at diskusjonen av alternativet dansk suverenitet tapte adskillig av sin interesse såfremt det på forhånd skulde være gitt at dette alternativ ikke kunde aksepteres fra norsk side, og Danmark kunde ikke reflektere på nogen ordning, hvorefter Østgrønland skulde være terra nullius eller undergitt norsk suverenitet. Men dette forhindret jo ikke at man

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

talte om saken og søkte å skaffe hinannen full orientering.

Alternativet norsk suverenitet over Østgrønland.

Fra norsk side blev det sterkt fremholdt at den prinsipielt riktige ordning av forholdene på Østgrønland nu vilde være at Norge fikk suvereniteten. De historiske og nasjonale tradisjoner gjorde dette naturlig. Man måtte yde dansk videnskapelig arbeide full anerkjennelse, men den viktigste virksomhet i disse strøk foregikk under norsk flagg. På det kart som var fremlagt savnet man norske flagg som fortalte om de 70 norske fangstfartøier, som hvert år driver sin virksomhet langs Grønlands østkyst. Nordmennene var de eneste som for tiden i nevneverdig grad utnyttet og kunde utnytte disse egne i økonomisk henseende. Ved Østgrønland förstod man kysten fra Lindenowsfjord i nærheten av Kap Farvel helt op til Nordost-rundingen, kun med undtagelse av Angmag-salikdistriktet (som i 1894 var blitt anerkjent som dansk koloni). Med hensyn til ordningen av næringsvirksomheten under norsk overhøihet, vilde denne bli «den åpne dørs». Norge vilde ikke følge Danmarks eksempel og lukke landet for fremmede nasjoners virksomhet. I Norge vilde det føles som om Danmark foretok et første skritt til å gjøre gammel urett god igjen, om der blev truffet en ordning hvorefter Østgrønland blev norsk.

Den norske delegasjon fremla en utførlig redegjørelse for omfanget av den norske virksomhet, som foregår på Grønland og utenfor dets kyster. (Se protokollens bilag 1).

Den danske delegasjon fremholdt at en ordning efter dette alternativ kunde volde vanskeligheter overfor andre land, som kunde komme med krav såfremt Danmark gav suvereniteten fra sig. Dette var så meget sandsynligere som De Forente Stater i 1919 uttrykkelig hadde erklært ikke å kunne akseptere at en tredje makt utvidet sine interesser til Grønland. Det blev uttalt

at det vilde virke rent latterlig nu 7 år efter Amerikas anerkjennelse på nytt å henvende sig til dette land.

Videre gjentok man fra dansk side at Østgrønland, såvel som hele det øvrige Grønland, fra gammel tid av hadde ligget under dansk overhøihet, at det bare var en anerkjennelse herav, som nu var skjedd fra en rekke staters side, samt at man, selv om man ikke vilde gå så langt som å ta Ihlens erklæring av 1919 god som anerkjennelse, dog gjennom den hadde fått et løfte om en sådan fra Norges side. Å foreta noget tilbaketog overfor maktene kunde man ikke tenke sig muligheten av. Hvis den danske regjering for alvor skulde kunne gå inn på spørsmålet om å overlate suvereniteten til Norge, måtte Norge føre bevis for at dansk suverenitet vilde legge hindringer iveien for norske interesser. Norge måtte bevise at det var nødvendig å ha suvereniteten for å sikre sine interesser. Kunde dette ikke bevises, måtte den faktiske ordning oprettholdes.

Som eksempel på den interesse som Danmark hadde næret for Østgrønland omtaltes den rekke av ekspedisjoner som med store omkostninger og tap av menneskeliv hadde utforsket landet. Disse ekspedisjoner hadde høtidelig tatt landet i besiddelse i den danske konges navn og opkalt det efter ham. Dette var det beste uttrykk for den opfatning, at Østgrønland var dansk land. Danmark hadde også gjort meget for å utnytte det økonomisk. Således hadde det Østgrønlandske Selskap i en rekke år hatt fangst- og jaktstasjoner på Østgrønland.

Hertil blev der fra norsk side anført at mens den norske virksomhet på Grønland var et naturlig utslag av norsk erhvervsliv og en selvstendig virksomhet som stod helt på egne ben og gav et stort overskudd, var det danske Østgrønlandske selskab helt kunstig satt igang i de senere år og hadde hitil kostet den danske stat over en halv million kroner. — Den danske delegasjon svarte at selskapet ikke oprindelig var planlagt med bidrag av det offentlige; hertil svartes at det vel heller ikke var igangsatt uten stille medvirkning av statsmaktene, hvilket ikke blev benektet.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Tilslut fremholdtes meget sterkt, at Danmark umulig kunde gå med på å rette nogen henvendelse til maktene om at Danmark nu opga suvereniteten over en del av Grønland, hvad både en ordning med norsk suverenitet og en terra nullius-ordning vilde nødvendiggjøre.

Ut fra de anførte betraktninger kunde man fra dansk side ikke gi sin tilslutning til en ordning, hvorefter suvereniteten over Østgrønland overgikk til Norge.

Fra norsk side blev der som svar på hvad den danske delegasjon hadde fremholdt uttalt, at man i Norge ikke oppfattet spørsmålet som en overgang av suvereniteten; Danmark hadde ikke fått suvereniteten og kunde derfor heller ikke gi den bort. Når landet skulde ophøre å være ingenmannsland, måtte det etter norsk syn bli Norge som av historiske, nasjonale og økonomiske grunner var berettiget til å få suvereniteten over det. Man kunde ikke tenke sig at De Forente Stater eller noget annet land ikke skulde ville godkjenne norsk suverenitet over Østgrønland. Man måtte stille det spørsmål: Når Danmark mente å ha suvereniteten over hele Grønland i 1814, hvorfor søkte det da om å få den i 1916? En sådan fremgangsmåte var jo selvmotsigende. Skulde Danmark regne sin suverenitet over hele Grønland fra 1814, måtte dette i tilfelle bero på Norges rett; men det som begrunnet den gamle norske opfatning at alle land i Nordhavet tilhørte Norge, var Norges geografiske beliggenhet ved dette hav, som Norge anså sig for å ha herredømmet over. I 1814 var det bare koloniriket på Grønland som gikk over til Danmark og selvsagt ikke suvereniteten over landene rundt hele Nordhavet.

Man fremla dessuten en skriftlig redegjørelse angående Grønlands rettslige stilling, hvori man bestred riktigheten av den danske påstand om at dansk overhøighet fra gammel tid omfattet hele Grønland. Redegjørelsen søkte utførlig å påvise at Østgrønland rettslig måtte betraktes som terra nullius. (Se protokollens bilag 2).

Fra norsk side fremholdt man ønskeligheten av å få opplyst hvorlangt man under

dette alternativ ønsket særlige hensyn tatt til danske interesser, hvorfor man gjerne vilde ha de danske ønskemål presisert.

Fra dansk side vilde man imidlertid ikke komme nærmere inn herpå.

Alternativet dansk suverenitet over Østgrønland.

Den norske delegasjon uttalte, at Norges forhold til dette alternativ måtte bli det samme som Danmarks til alternativet norsk suverenitet: Der var ikke nogen mulighet for at et sådant alternativ kunde aksepteres av Norge. Hvis ingen annen tilfredsstillende ordning kunde finnes, vilde resultatet bli at Norge høflig men bestemt besvarte Danmarks forespørsel derhen at det ikke kunde anerkjenne dansk suverenitet.

Den danske delegasjon uttalte at det under disse omstendigheter var liten utsikt til å finne en løsning, idet det eneste alternativ man fra dansk side kunde gå med på var alternativet dansk suverenitet.

Hertil blev fra norsk side fremholdt at det var nødvendig for de norske forhandlere å vende hjem med fullstendige opplysninger om hvad der kunde ydes av innrømmelser fra dansk side også under dette alternativ.

Den danske delegasjon bad på sin side om å få opplyst, hvilke praktiske ting man fra norsk side ønsket, om det gjaldt lempninger i monopolet, konsesjoner eller annet, hvortil der fra norsk side svartes at man måtte kreve en uinnskrenket tilgodeseen av norsk erhvervsvirksomhet, selvfølgelig under skyldig hensyntagen til påviselige humanitære og kulturelle interesser. Innrømmelsene måtte ikke innskrenke sig til å gjelde bare fangst- og fiskerettigheter, men også andre fremtidige interesser, i det hele tatt måtte det gjelde «den frie virksomhet» i disse strøk.

Den danske delegasjon som nu hadde gjort sig bekjent med den norske redegjørelse for de norske interesser på Grønland fremkom med en del foreløbige bemerkning-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

ger til denne, idet saken var blitt forelagt for eksperter, hvis uttalelse vilde fremkomme senere. Der pektes på at der ikke, som man fra dansk side hadde tenkt sig, hadde kunnet klargjøres, hvor stor del av virksomheten foregikk innenfor territorialgrensen og hvor stor procent av det årlige utbytte, som var angitt til omkr. 4 millioner kroner, skyldtes denne del av virksomheten. Det blev fremhevet at de norske fangstekspedisjoners arbeide i ringe utstrekning var knyttet til land og at det var rent undtagelsesvis at der hadde vært norske overvintringsekspedisjoner på Grønlands østkyst. Forøvrig blev det anført at kyststrekningen syd for Angmagsalik ikke egnet sig til fangst. Når det fra norsk side var uttalt, at nordmennene i så lange tider hadde vært eneherrer på fangstfeltet ved Østgrønland, vilde man dog minne om at det var hollenderne som i det syttende århundre hadde begynt denne fangst og besetningene på deres skibe var i stor utstrekning danske sjøfolk. Danskene hadde også selv utrustet ekspedisjoner like til over midten av det nittende århundre. Den norske selfangst på Østgrønland begynte egentlig omkring 1820. Men det var først i 90-årene at virksomheten blev av nogen betydning, således som det fremgikk av Det Norske Geografiske Selskaps årbok.

Disse opplysninger blev imøtegått fra norsk side, idet det blev fremholdt at det allerede så tidlig som i slutten av det sekstende århundre stod strid mellom nordmenn og hollendere om selfangsten ved Spitsbergen, som dengang almindelig antokes for en del av Grønland. Striden gjaldt forøvrig fangstfeltene i hele Nordhavet, helt over til Russland. Når det var uttalt at hollenderne benyttet sig av danske sjøfolk, måtte dette tildels antas å være forveksling med norske sjøfolk. Likeledes påvistest det at fangsten fra Norge hadde vært organisert allerede fra slutten av det syttende århundre, fra hvilken tid der stadig var blitt utrustet fangstskibe fra Norge til Grønlandsfarten. Selfredningsbestemmelsene, hvorom man var kommet overens med England i 1875, viste også at der blev drevet en utstrakt selfangst i 70-årene, som nødvendiggjorde disse bestem-

melser. Det vesentlige var imidlertid at nordmennene var de eneste som hadde kunnet makte å holde denne bedrift oppe helt til vår tid og som fremdeles drev fangst i disse farvann. Dette blev bl. a. belyst ved citater fra beretningene om danske ekspedisjoner som hadde vært avhengige av eller, når de var i nød, hadde fått hjelp av norske fangstfartøier. Dette var typiske eksempler på det faktum at norske fartøier stadig er tilstede i isen ved Grønlands kyster.

I forbindelse hermed fremhevet man fra norsk side betydningen av den geofysiske forskning og den veirvarslingsstasjon som var blitt opprettet på Østgrønland. Det blev også pekt på at der var behov for en veirvarslingsstasjon nær sydenden av Grønland, hvorved man vilde kunne dra nytte av stormmeldinger derfra. Det var ikke et enkelt videnskapelig område som herved blev tilgodesett, men viktige praktiske interesser: skibsfart, fiskeri og landbruk. Videre omtaltes Nansens og Hjorts havundersøkelser og deres betydning. Dette arbeide var ikke av ny dato, men var påbegynt ved professor Mohns havekspedisjoner 1876—78.

Med hensyn til de innrømmelser som kunde bli gjort fra dansk side under forutsetning av Norges anerkjennelse av Danmarks overhøihet over Grønland, meddelte den danske delegasjon at den var villig til å henstille til sin regjering å tilbakekalle bekjentgjørelsen av 10de mai 1921 om utvidelsen av monopolet, for de strekningers vedkommende på Østgrønland som hadde interesse for norsk fangst og fiske, dog således at man måtte forbeholde sig å treffe bestemmelser til beskyttelse av eskimoene på strekningen fra Kap Farvel til Angmagsalik, samt forbeholde sig opprettelsen av en kolonistasjon ved Scoresbysund. En sådan hadde allerede vært påtenkt siden 1912. Derimot vilde man ikke tenke på å opprette kolonistasjoner på andre steder eller «kunstige» stasjoner overhodet. Dessuten vilde delegasjonen henstille til sin regjering å opta forhandlinger med Norge om en ordning som også i fremtiden kunde sikre de norske interesser på Østgrønland, idet man dog anførte at en rekke spørsmål best og lettest vilde kunne

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

ordnes ved forhandlinger for hvert enkelt tilfelle.

Den norske delegasjon uttalte sin dype skuffelse over de vage innrømmelser som var gjort i dette danske tilbud. Det område innen hvilket monopolet skulde opheves var begrenset og dessuten skulde for et forholdsvis ringe antall eskimoers skyld endog en stor del av det område det her gjaldt forbeholdes lukket. Man hadde fra norsk side i det minste ventet at danskene til gjengjeld for å få sin overhøihet anerkjent, hadde erklært at de vilde la norsk virksomhet drives helt uhindret i hele Østgrønland, med undtagelse av Angmagsalikdistriktet, og blott med de innskrenkninger som humanitære og kulturelle hensyn tilsier. De norske delegerte erklærte likefrem at det vilde være langt bedre ikke å fremlegge noget forslag i Norge, enn å komme med dette danske «tilbud».

Med hensyn til de avtaler som skulde treffes, hade man jo heller ingen sikkerhet for hvor lenge disse avtaler vilde bli stående ved makt. Det som her blev tilbudt var mere innskrenket enn det nordmenn hadde krav på efter folkeretten selv om dansk overhøihet over Grønland hadde vært anerkjent. Man kunde ikke se at der i det danske tilbud lå tilstrekkelig vilje til å forstå det norske standpunkt og de norske interesser. Der var ikke gitt noget grunnlag som der kunde bygges på for dem i Norge, som virkelig måtte ønske å komme til en ordning med Danmark.

Den danske delegasjon fremholdt på sin side at ophevelsen av bekjentgjørelsen av 10de mai dog var et positivt forslag, som man i mange kretse i Danmark vilde studse over og anse for meget vidtgående. Man vendte jo nu faktisk tilbake til forholdene før 10de mai 1921. Den lille begrensning som var gjort, var tatt av hensyn til eskimoene og skyldtes ikke noget ønske om å opprette nye kolonier. Det blev videre presisert at hvad Danmark tilbød igrunnen ikke var så forskjellig fra hvad Norge hadde tilbudt under drøftelsen av alternativet norsk suverenitet, nemlig «åpen dør». Tilbudet gikk jo også ut på at der skulde optas forhandlinger om en ordning som i fremtiden

vilde betrygge norske erhvervsinteresser. Der kunde således treffes avtaler om overvintringsstasjoner og videnskapelige stasjoner, samt om betingelser for besiddelsestagselse av jord og dens utnyttelse. Fra dansk side aktet man bare å ta ett forbehold, nemlig det som angikk eskimoene. Forøvrig vilde man gjøre oppmerksom på at mestbegunstigelsesklausulen i de danske handelstraktater med fremmede stater kanskje vilde medføre at den særstilling man tilstod nordmennene også kunde kreves tilstått andre staters undersåtter.

Fra norsk side blev svart at der efter de siste danske uttalelser var kastet noget bedre lys over det danske tilbud, som man bad om å få skriftlig formulert. Særlig hadde man med interesse påhørt fremhevelsen av bestemte praktiske ting som vilde være av betydning, hvordan man enn kom til å ordne forholdet på Østgrønland, altså også under forutsetning av en terra nullius-ordning. Med hensyn til hvad der var anført angående eskimointeressene blev det uttalt at der på kyststrekningen syd for Angmagsalik til Lindenowsfjord ikke bor eskimoer, så hensynet til disse kunde ikke påberopes som grunn til å undta dette område fra den frie norske virksomhet, som knytter sig til denne kyststrekning. I denne forbindelse henvistes også til den sterke kritikk det grønlandske monopolsystem i det hele tatt hadde vært gjenstand for i Danmark, således anførtes betraktninger av magister Porsild, statsminister Zahle og andre, samt uttalelser som var falt under en diskusjon i Det grønlandske Selskab angående sundhetsforholdene på Grønland. Man måtte protestere mot at ønsket om å bevare den innfødte befolkning skulde tillegges større vekt enn de reelle norske interesser det her gjaldt. Forøvrig vilde Norge være rede til å innføre de hygieniske bestemmelser som måtte anses nødvendige til beskyttelse av den innfødte befolkning ved eventuelt samkvem med norske sjøfolk, og i det hele tatt tilgodese alle de berettigede hensyn som skyldtes de innfødte. Hvad mestbegunstigelsesklausulen angikk, da var der uttrykkelig i alle danske traktater tatt forbehold om

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Grønland, så man neppe fra dansk side behøvde å gå ut fra at andre makter hadde rett til å etablere sig på Grønland; og fra norsk side holdt man på den åpne dørs politikk og fryktet ikke andre makter.

Den danske delegasjon uttalte herom at det endelige mål med Grønlandsmonopolet var å utvikle eskimoene til selvstyre. Ennu kunde man imidlertid ikke med ett slag opheve monopolet. Herom var der efter sigende enstemmighet innen den delegasjon av riksdagsmenn som i sommer hadde besøkt Grønland. Med hensyn til kyststrekningen mellem Angmagsalik og Lindenowsfjord gjorde man gjeldende at der stadig var en forbindelse mellem befolkningen i Angmagsalik og i Sydgrønland. Den koloni som eventuelt skulde opprettes i Scoresbysund skulde alene tjene til å bedre forholdene for eskimoene. Opprettelsen av kolonien var ikke noget den danske stat vilde komme til å tjene penger på, idet der måtte flyttes eskimoer over fra Nordvestgrønland, hvilket var en meget kostbar historie.

Forøvrig uttalte den danske delegasjon at det, for så vidt ikke nogen mestbegunstigelsesklausul skulde legge hindringer i veien, var Danmarks hensikt å holde andre statsborgere enn danske og norske borte fra de farvann, hvor monopolet like overfor Norge eventuelt vilde bli ophevet.

Det blev fremholdt at Danmark for så vidt hadde strukket sig langt ved å gå til disse forhandlinger, som Danmark hadde kunnet stille sig på det standpunkt at hele Grønland var dansk og monopolet var anerkjent. Hvis nu det danske tilbud blev avslått fikk man legge saken frem for almenheten i Norge og Danmark og for den internasjonale opinion, og en avgjørelse ad internasjonal vei måtte da søkes.

Det blev altså sterkt fremhevet at der for dansk opfatning bare var ett mulig alternativ, men under dette alternativ vilde man strekke sin imøtekommenhet meget langt. Om man i Norge følte trang til å karakterisere en eventuell traktat til beskyttelse av de norske rettigheter som en faktisk innskrenkning i Danmarks suverenitet, hadde man i Danmark intet imot det; men

nogen formell innskrenkning kunde man ikke gå med på. Danmark blev stående på det standpunkt, at det hadde de øvrige makters anerkjennelse av suvereniteten og at det fra Norge ved Ih lens erklæring hadde fått et løfte, som ennu ikke var blitt opfyllt.

Fra norsk side blev det uttalt at en sådan innskrenkning i Danmarks frie rådhighet over Østgrønland som det her var tale om, i virkeligheten bedre lot sig gjennomføre uten anerkjennelse av den danske høihetsrett, og det interesserte Norge mindre, hvorledes andre makter hadde sett på de danske ønsker om å få en utvidet suverenitet anerkjent. Det var ennog meget mulig at det beste vilde være om tilstanden blev den samme som hittil — uten nogen avtale —, idet Norge fortsatte å drive sin virksomhet som før. Man måtte imidlertid også være klar over at dette vilde kunne føre til megen friksjon og at det kunde bli vanskelig å undgå konflikter. Dessuten måtte man være oppmerksom på at de fangstfolk som det her gjaldt, som følge av sitt naturell og de livsforhold de levet under, var folk som neppe uten videre vilde finne sig i voldelige inngrep i en virksomhet de mente å ha lovlign rett til.

Det danske tilbud blev derefter fremlagt endelig i skriftlig form:

«Under Henvisning til det i Noten af 30. Juli 1923 fra den danske Gesandt i Kristiania til den norske Udenrigsminister i 6. Stykke tagne Forbehold afgiver den danske Delegation følgende Tilbud:

Under Forudsætning af Norges Anerkendelse af Danmarks Højhedsret over hele Grønland vil den danske Delegation være villig til at anbefale Regeringen at ophæve det ved Bekendtgørelsen af 10. Maj 1921 udvidede Monopol paa Østgrønland, Nord for Angmagsalikdistriktet, dog med Forbehold i Tilfælde af fast eskimoisk Bebyggelse ved Scoresbysund.

Endvidere vil den danske Delegation henstille til Regeringen, at der optages Forhandlinger med Norge om en Ordning, der kan give betryggende Sikkerhed ogsaa i Fremtiden med Hensyn til de til den ovennævnte Kyststrækning knyttede norske Interesser.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Det danske Tilsagn gaar altsaa ud paa, at man vil anbefale en Aftale — eventuelt i Form af en Traktat — hvori de norske Erhvervsinteresser formuleres og sikres. Denne Aftale kunde indeholde Bestemmelser om Fredning, om Fangst paa Søterritoriet og i Land, Oprettelse af Overvintringsstationer og videnskabelige Stationer samt om Betingelser for Besiddelsestagen af Jord og dens Udnyttelse.»

Alternativet Østgrønland som terra nullius

Den norske delegasjon uttalte at man vilde fremheve en terra nullius-ordning ved siden av den ordning som betegnet det prinsipale norske og den ordning som betegnet det prinsipale danske standpunkt. Det var denne ordning man naturlig måtte falle tilbake på, når ingen av de to stater var villig til å opgi sine prinsipielle ønskemål. Heller ikke en sådan ordning vilde utelukke at Norge og Danmark sluttet en overenskomst om forskjellige forhold vedrørende Østgrønland, således at jakt og fangst blev fri samtidig med at man hindret et kapspring for å foreta okkupasjoner. Likeledes antydedes muligheten av at man kunde avtale visse bestemte interessesfærer for de to land. Hvis der blev tale om noget samkvem mellom fangstfolk og eskimoer på Østgrønland, kunde der treffes bestemmelser til beskyttelse av disse siste. Der måtte i tilfelle rettes henvendelse til de makter som allerede har anerkjent Danmarks suverenitet om at en sådan terra nullius-ordning var fastslått.

Fra dansk side blev det innvendt mot dette alternativ, at man ikke kunde se bort fra at det vilde medføre uoverskuelige vanskeligheter med fremmede stater, om man nu, efterat dansk suverenitet var godkjent, skulde være nødt til på nytt å henvende sig til disse stater for å få Østgrønland erklært som terra nullius. Et sådant skritt kunde lett komme til å skade, ikke alene danske men også norske interesser. Man burde i det hele tatt søke å undgå atter å blande maktene op i det grønlandske spørsmål. Selv om man kunde komme over disse vanskeligheter,

vilde der opstå en hel rekke nye spørsmål av mere teoretisk art, som det nok vilde ta lang tid å løse. En ordning av fangst- og fiskerettighetene vilde man lett kunne få i stand. Derimot vilde det bli vanskeligere å treffe en generell ordning om sådanne spørsmål som f. eks. anlegg av faste meteorologiske stasjoner. Man hadde i det hele tatt fra dansk side ikke nogen tro på en ordning som fastslo terra nullius og dog forlangte visse avtaler angående okkupasjoner m. v. Det blev gjentagende fremholdt at det eneste alternativ som kunde muliggjøre en løsning av de praktiske spørsmål, var dansk suverenitet.

Fra norsk side hevdet man derimot at enhver gjennomgåelse av de norske interesser måtte gjøre det klart at der ikke kunde bli nogen tilfredsstillende løsning under dansk suverenitet. Forøvrig forstod man at det for en overfladisk betraktning måtte synes lite tiltalende for Danmark å gjøre hvad der kunde opfattes som et tilbaketog, men man kunde i ingen henseende være enig i at en fornyet henvendelse til maktene kunde gjøre Danmark latterlig. Tvertimot kunde må gå ut fra at en sådan henvendelse for å få i stand en også for Norge tilfredsstillende ordning vilde bli tatt som et vidnesbyrd om høi kultur og levende følelse for det folkerettslige. Man henviste til opgjøret mellom Norge og Sverige i 1905 og uttalte at alle interesserte makter ganske visst gikk ut fra at Norge og Danmark måtte kunne avgjøre denne mindre tvist uten å gjøre den internasjonal.

Under den videre drøftelse av dette alternativ blev det fra dansk side erklært for en absolutt umulighet å få statsmaktene med på et tilbaketog like overfor de makter man så nylig hadde henvendt sig til. For at forhandlingene da ikke allerede på dette tidspunkt skulde gå i stå, blev det fra norsk side antydnet at man muligens kunde prøve å finne en løsning således at Danmark undgikk å henvende sig til maktene. Begge land måtte f. eks. kunne forbeholde sig sin prinsipielle opfatning med hensyn til suverenitetsspørsmålet samtidig med at der kunde avsluttes spesielle avtaler mellom de to land

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

angående forholdene på Østgrønland. Disse avtaler vilde kunne ha omtrent samme innhold som de avtaler som vilde måtte sluttes også under andre alternativer. Der måtte selvfølgelig sendes meddelelse til Folkeforbundets generalsekretær for å få de således inngåtte særavtaler registrert. I tilfelle av en sådan ordning vilde andre makter ikke kunne kreve den samme særlige stilling som Norge vilde få. Den norske delegasjon kunde selvsagt ikke fremsette noget tilbud om endelig å forhandle om en sådan ordning uten å ha konferert med sin regjering, men vilde for denne kunne anbefale den som diskusjonsgrunnlag ved fortsatte forhandlinger.

Fra dansk side blev det uttalt at den skisserte ordning nærmest måtte betraktes som en annen form for en terra nulliusordning. Reelt var denne ordning kanskje ikke meget forskjellig fra den ordning Danmark var villig til å godta, men formelt var forholdet mellom Norge og Danmark ikke bragt i orden ved et alternativ som det her antydede. Det var derfor ikke sannsynlig at man kunde få det danske folk til å gå med på det. Imidlertid ønsket man å få en fullstendig orientering i den tankegang som nu var utviklet, og man vilde derfor gjerne se en nærmere utformning av forslaget. Der blev fra dansk side antydnet forskjellige formuleringer til en innledning som kunde tenkes å imøtekomme danske ønsker, men disse antydninger blev tilbakevist fra norsk side, idet man hevdet at selve dette alternativ var en så vidtgående imøtekommenhet, at der i dets utformning ikke måtte finnes noget som for norsk opfatning var mindre smakelig. Fra dansk side blev der så innvendt at denne løsning innfridde ikke Ihlens løfte, som var en interimskvittering som nu måtte innfries — ellers vilde det uopfylte løfte bli liggende som et sårt minne mellom folkene. Hertil svarte man fra norsk side at sett i historiens lys kunde man vel ikke godt tale om — for alvor — at det var Danmark som i dette forhold satt med såre minner; og når der nu var fremlagt et alternativ som innebar en særordning mellom Norge og Danmark, burde et sådant alternativ ikke møtes med rent formelle innvendinger som henvisningen til

Ihlens erklæring. Selvsagt kunde de to delegasjoner ikke på stående fot bli enige om en ordning som antydnet efter dette alternativ, men hovedsaken var at man på dansk side nu var villig til å ta dette under alvorlig overveielse. De norske delegerte kunde ikke uttale noget sikkert om, hvorvidt en slik ordning vilde kunne aksepteres i Norge, men den ting følte de sig i hvert fall sikre på, at man umulig kunde nå til nogen ordning, hvis de norske forhandlere vendte hjem alene med det danske tilbud på basis av dansk suverenitet.

Der vilde altså nu i tilfelle bli to grunnlag for fortsatte forhandlinger, det danske alternativ og den nu skisserte ordning.

Efterat den norske delegasjon inngående hadde drøftet det her omhandlede alternativs innhold og form, fremlagdes dette i fellesmøte den 4de oktober i følgende redaksjon:

Det siste norske alternativ til grunnlag for fortsettelse av forhandlingene.

«Da der like overfor den norske delegasjon under de førte forhandlinger er gitt sterkt uttrykk for at den løsning av det østgrønlandske spørsmål som man fra norsk side vilde finne prinsipielt riktig og mest praktisk, nemlig at østkysten (undtagen Angmagsalik distrikt) blev underlagt norsk suverenitet, ikke kan godtas av Danmark og da der er fremkommet sterke innvendinger mot den løsning, å fastslå den norske rettsopfatning at Østgrønland er terra nullius, vil den norske delegasjon, for å gi mulighet for en ordning som tilgodeser de reelle interesser uten å berøre de to lands prinsipielle syn på suverenitetsspørsmålet, henstille til sin regjering, at forhandlingene med Danmark fortsettes om en ordning av forholdene på Østgrønland også efter følgende alternativ:

Norge og Danmark avslutter en overenskomst som i sin innledning uttrykkelig uttaler, at begge land forbeholder sig sin opfatning av Østgrønlands rettslige stilling.

Overenskomsten fastslår, at Norge fremdeles har sin frie rett til næringsdrift og annen virksomhet på Østgrønland og havet utenfor dets kyst.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Rettslige regler for denne virksomhet kan ikke fastsettes uten Norges samtykke og medvirkning.

I overenskomsten bør inntas bestemmelser vedrørende fredning, næringsdriftens utøvelse, opprettelse av overvintringsstasjoner og videnskapelige stasjoner samt betingelsene for opprettelse av kolonier og besiddelsestagen av jord og dens utnyttelse.»

Fra norsk side blev det i tilslutning her til fremhevet at det var den store prinsipielle forskjell mellom det danske alternativ og de siste norske, at førstnevnte som sitt grunnlag og sin forutsetning har norsk anerkjennelse av dansk suverenitet, mens det norske oprettholder status quo, for så vidt som det lar begge land forbeholde sig sin opfatning med hensyn til Østgrønlands rettslige stilling og Norge altså ikke anerkjenner nogen form for dansk overhøihet.

Forøvrig falt det norske alternativ rent faktisk i stor utstrekning sammen med det danske. I siste avsnitt var således såvidt mulig benyttet de samme uttrykk som i det danske. Den norske formulering omfattet dog hele Østgrønland, ikke bare strekningen nord for Angmagsalikdistriktet, og gjorde ingen undtagelse for Scoresbysund. Ikke efter noget av alternativene skal virksomheten kunne begrenses ved ensidige foranstaltninger fra den ene stats side. Fordelene ved det norske alternativ var at suverenitets spørsmålet forblev uavgjort. Det vilde ikke nødvendiggjøre nogen henvendelse fra Danmarks side til de makter som har anerkjent Danmarks suverenitet over hele Grønland.

Fra dansk side innvendte man overfor det nye norske alternativ at den antydede ordning, hvorefter Norge ikke anerkjente Danmarks suverenitet, måtte medføre at Norge måtte støtte en fremmed makt, som hevdet den opfatning at Østgrønland var terra nullius og som ut fra denne opfatning vilde foreta okkupasjoner av områder på Østgrønland. Man hadde ingen betenkelighet ved det avsnitt i det norske utkast, hvorefter Norge skulde ha fri rett til næringsdrift og annen virksomhet; men en ordning hvorefter regler om utøvelse av denne virksomhet alene skulde kunne skje ved overens-

komst mellom de to land, vilde medføre at det ene land ved passivitet vilde kunne forhindre at en i og for sig ønskelig regulering av virksomheten blev istandbragt.

Videre rettet man fra dansk side spørsmål om hvem der skulde notifikere til fremmede makter de regler som måtte bli utferdiget for næringsvirksomheten på Østgrønland.

Dessuten blev igjen anført at det nye norske alternativ, til tross for ordene om at suverenitets spørsmålet holdes åpent, i realiteten etablerer en terra nullius ordning, og man kunde ikke gå med på at der således på ethvert punkt blev trukket de faktiske konsekvenser av at landet blev betraktet som terra nullius.

Den danske delegasjon uttalte at den ikke uten videre kunde anbefale dette norske forhandlingsgrunnlag for sin regjering, men det vilde bli fremlagt ad referendum.

Fra norsk side blev bemerket at notifikasjonsspørsmålet ikke kunde ses å foreligge som nogen realitet. Like overfor de stater som har anerkjent dansk suverenitet, er en notifikasjon av love og forandringer overflødig. Fredningsbestemmelser og andre bestemmelser som man måtte bli enig om ved overenskomst, vilde for Norges vedkommende bli utferdiget av norsk statsmyndighet med bindende virkning for norske borgere.

Overenskomsten burde forøvrig ikke bare inneholde regler om fredning m. v., men tillike bestemmelser om hvorledes sådanne regler i fremtiden skulde istandbringes.

Som følge av at det fra dansk side blev nevnt som en innvending, at man kanskje kunde bli nødt til å inngå lignende overenskomster med andre land, blev det fra norsk side svart, at denne innvending jo i ennu høiere grad gjaldt alternativet dansk suverenitet, fordi Norge under dette alternativ kom i samme forhold som de makter som hadde anerkjent denne suverenitet, mens det ved det her omhandlede alternativ blev stående i en særstilling nettop fordi det ikke hadde kunnet anerkjenne dansk overhøihet. Norge hadde imidlertid i prinsippet ikke noget å innvende imot at Danmark sluttet lig-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

nende overenskomst som den her foreslåtte, også med andre land.

Fra norsk side forbeholdt man sig, når spørsmålet Østgrønland eventuelt var løst, å komme tilbake til spørsmålet om de norske interesser — særlig hvalfangstinteressene — på Vestgrønland.

Da delegasjonene ikke fant å kunne gå til en videre drøftelse av de to fremlagte alternativer til forhandlingsgrunnlag med de utredninger av juridisk og praktisk art som de forutsetter, forinnen der var konferert med de respektive lands statsmakter, fant delegasjonene å burde utsette forhandlingene og avgi beretning til sine regjeringer, idet det måtte tilkomme disse i samråd med nasjonalforsamlingene å treffe nærmere bestemmelse om forhandlingenes fortsettelse.

Forhandlingene i Kjøbenhavn avslutte-

des torsdag den 4de oktober efterat der var avholdt 12 fellesmøter.

Såvel i den tid da fellesmøtene blev holdt som efter disse, har den norske delegasjon hatt særskilte møter til drøftelse og forberedelse av forskjellige spørsmål. Ialt er — foruten de 12 fellesmøter — avholdt 22 protokollerte møter.

Den 9de oktober blev der under utenriksministerens ledelse gitt den norske presse en konfidentiell meddelelse om forhandlingenes gang og foreløbige resultat.

Som bilag til nærværende beretning vedlegges den under møtene i Kjøbenhavn opsatte fellesprotokoll, undertegnet av de to delegasjoners formenn, med dertil hørende 4 bilag.

Kristiania i Grønlandsdelegasjonen 19de oktober 1923.

Ioh. Ludw. Mowinckel,

formann.

C. J. Hambro.

Kr. Høgset.

Halvdan Koht.

Ingv. Smith-Kielland.

Protokoll

over forhandlingene mellem den norske og den danske delegasjon vedrørende Grønland, København 1923.

1ste møte

avholdtes den 25de september 1923 kl. 2 em. i Utenriksministeriets møtesal på Christiansborg.

Tilstede var fra norsk side:

Joh. Ludw. Mowinckel, formann for den norske delegasjon,

C. J. Hambro,

Kr. Høgset,

Halvdan Koht,

samt som sekretærer:

Frede Castberg og

Ingv. Smith-Kielland.

Fra dansk side møtte:

I. C. Christensen, formann for den danske delegasjon,

Th. Stauning,

Baron Otto Reedtz-Thott,

J. Hassing Jørgensen,

samt som sekretærer:

L. B. Bolt-Jørgensen og

Gustav Rasmussen.

Man drøftede den formelle fremgangsmåte under de forestående forhandlinger.

Man enedes om, at forhandlingene skulde ledes av formannen for det lands delegasjon, i hvilket møterne avholdes, altså under de i København for tiden stedfindende møter av formannen for den danske delegasjon.

Man blev ennvidere enig om, at der efter hvert møte skulde opprettes en protokoll i 2 eksemplarer med henholdsvis norsk og dansk tekst, inneholdende opplysning om tidspunktet for møtet, deltagerne, de spørsmål som drøftes, de beslutninger som tref-

fes, og de skriftlige innlegg som eventuelt fremlegges. Disse innlegg skal vedlegges protokollen, som undertegnes av formennene for de to delegasjoner.

Man blev enig om at der ikke skal optas stenografisk referat av forhandlingene.

Tilslutt vedtok man å tilstille pressen sålydende meddelelse:

«Den norske delegasjon til forhandling om Grønlandssaken blev idag kl. 2 tillike med den norske sendemann i København, minister Huitfeldt, mottatt av utenriksminister Cold, som forestillet de norske herrer for den danske delegasjons medlemmer.

Umiddelbart derefter fandt det konstituerende møte sted mellem de to delegasjoner. Man enedes om at forhandlingene skulde ledes av formannen for det lands delegasjon i hvilket møterne avholdes, altså under de i København for tiden stedfindende møter av formannen for den danske delegasjon.

Forsåvidt der vil bli gitt offentligheten meddelelser under forhandlingene, vil dette skje gjennom offisielle kommunikéer.»

Møtet hævedes kl. 3 em.

Kjøbenhavn, 25de september 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

2net møte

avholdtes sammesteds onsdag den 26de september 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

Protokollen for 1ste møte blev oplest og godkjent.

Den norske delegasjons formann redegjorde derefter for de norske synspunkter angående Grønlandssaken, hvorpå den danske delegasjons formann utviklet den danske opfatning.

På grunnlag herav påbegyntes drøftelsen av forskjellige sider av saken.

Møtet hævedes kl. 12 middag.

Kjøbenhavn, 26de september 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

3dje møte

avholdtes sammesteds onsdag den 26de september 1923 kl. 2 em.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Protokollen fra 2net møte blev oplest og godkjent.

Man fortsatte den i forrige møte påbegyndte drøftelse.

Møtet hævedes kl. 4,30 em.

Kjøbenhavn, 26de september 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

4de møte

avholdtes sammesteds torsdag den 27de september 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Protokollen for 3dje møte blev oplest og godkjent.

Man påbegyndte drøftelsen av de forskjellige alternativer for en ordning på Østgrønland.

Møtet hævedes kl. 1 em.

Kjøbenhavn, 27de september 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

5te møte

avholdtes sammesteds fredag den 28de september 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Fra norsk side fremsattes følgende alternativer som grunnlag for drøftelsen av en ordning på Østgrønland.

- 1) Norsk suverenitet over Østgrønland.
- 2) Dansk suverenitet over Østgrønland.
- 3) Østgrønland som terra nullius.

Man påbegyndte drøftelsen av alternativet norsk suverenitet over Østgrønland, et alternativ som man fra dansk side prinsipielt avviste under henvisning til at dansk suverenitet omfatter hele Grønland, en opfatning som blev bestridt fra norsk side.

Møtet hævedes kl. 12 middag.

Kjøbenhavn 28de september 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

6te møte

avholdtes sammesteds fredag den 28de september 1923 kl. 2 em.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Man fortsatte den på 5te møte påbegyndte drøftelse av alternativet norsk suverenitet over Østgrønland og drøftet derefter alternativet dansk suverenitet over Østgrønland, et alternativ, som man fra norsk side prinsipielt avviste under henvisning til, at Danmark ikke har suvereniteten, og at Østgrønland bør være norsk.

Møtet hævedes kl. 4 em.

Kjøbenhavn, 28de september 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

7de møte

avholdtes sammesteds mandag den 1ste oktober 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer undtagen Hassing Jørgensen, som på grunn av sykdom hadde meldt forfald.

Den norske delegasjon fremla til protokollen en redegjørelse for den norske virk-

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

somhet på Grønland og i farvannet utenfor Grønland (bilag 1).

Da de danske delegerte ønsket å få anledning til å studere denne redegjørelse nærmere, forinnen man fortsatte drøftelsen av alternativet dansk suverenitet over Østgrønland, påbegyndte man foreløbig drøftelsen av alternativet Østgrønland som terra nullius, et alternativ som man fra dansk side prinsipielt avviste under henvisning til, at dansk suverenitet omfatter hele Grønland, et standpunkt, hvis rigtighet man bestred fra norsk side.

Møtet hævedes kl. 12 middag.

Kjøbenhavn, 1ste oktober 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

8de møte

avholdtes sammesteds tirsdag den 2nen oktober 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Man fortsatte drøftelsen av alternativet dansk suverenitet over Østgrønland.

Møtet hævedes kl. 12 middag.

Kjøbenhavn, 2nen oktober 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

9de møte

avholdtes sammesteds onsdag den 3dje oktober 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Den norske delegasjon fremla til protokollen en redegjørelse for den norske opfatning av suverenitetsforholdet (bilag 2), hvorefter man fortsatte drøftelsen av alternativet dansk suverenitet.

Møtet hævedes kl. 12 middag.

Kjøbenhavn, 3dje oktober 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

10de møte

avholdtes sammesteds onsdag den 3dje oktober 1923 kl. 2 em.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

På den danske delegasjons vegne henviste formannen til at de uttalelser som er fremsatt i den i 9de møte fremlagte norske redegjørelse, allerede var imøtegått under forhandlingene og forbeholdt sig å fremkomme med mulige senere motbemerkninger.

Den danske delegasjon fremla derefter til protokollen en skriftlig formulering av den ramme, innenfor hvilken delegasjonen vil anbefale den danske regjering å søke spørsmålet løst (bilag 3).

Man fortsatte derpå drøftelsen av alternativet terra nullius.

Møtet hævedes kl. 4 em.

Kjøbenhavn, 3dje oktober 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

11te møte

avholdtes sammesteds torsdag den 4de oktober 1923 kl. 10 fm.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Den norske delegasjon fremla til protokollen et skriftlig formulert forhandlingsgrunnlag på basis av det fra norsk side fremsatte 3dje alternativ (bilag 4).

Man fortsatte derpå drøftelsen av det 3dje alternativ.

Møtet hævedes kl. 12 middag.

Kjøbenhavn, 4de oktober 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

12te møte

avholdtes sammesteds torsdag den 4de oktober 1923 kl. 2 em.

Tilstede var begge delegasjoners medlemmer og sekretærer.

Forhandlingene avsluttedes og det vedtokes å utsende følgende kommuniqué til pressen:

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

«Den norske og den danske delegasjon, som har vært samlet i København til drøftelse av Grønlandsspørsmålet har fra den 25de september til den 4de oktober avholdt 12 felles forhandlingsmøter, i hvilke man fra begge sider har gjort rede for sine synspunkter og søkt å orientere sig, og hvor man har drøftet forskjellige muligheter for en ordning.

De to delegasjoner vil nu avgi beretning til sine regjeringer som derefter vil treffe bestemmelse angående forhandlingenes eventuelle fortsettelse».

Møtet hævedes kl. 3 em.

Kjøbenhavn, 4de oktober 1923.

Joh. Ludw. Mowinckel. J. C. Christensen.

Bilag I.

Den fangst under Grønlands kyster som nordmenn har drevet gjennom de siste 200 år i stadig større utstrekning, og etterhvert som nye driftsmidler og fangstmetoder har utvidet fartøienes aksjonsradius, med stadig mere betydningsfullt utbytte, inngår som en uløselig del i nordmennenes utnyttelse av det hele nordhavsbassin. Denne fangstvirksomhet er ikke strengt lokalt avgrenset, men omspender hele det veldige område som kalles «Vesterisen», d. v. s. farvannet fra Spitsbergen til Grønlands østkyst, regnet fra Kap Farvel og så langt nordover som man kan komme. Fangsten drives regelmessig helt op til 77°—78° n. br. og koncentrerer sig gjerne på et belte mellom 69° og 76°. Men også syd for Angmagsalik drives der fangst; der er således et godt felt på 63°—64°.

De norske fangstfolk reiser almindelig ut omkring midten av mars måned og driver først den såkalte ungsel-fangst. Denne fangst foregår regelmessig n.o. av Jan Mayen fra 72°—75° n.br. Ungselen holder til på den nydannede vinteris. Isen ligger på denne tid så langt ut, at man ikke kan se Grønland.

Efter avsluttet fangst på dette strøk søker fartøiene regelmessig hjem igjen. Omkring begynnelsen av juni reiser de igjen ut på ny tur, den gang særlig efter klappmyss, og fangsten foregår da vesentlig i streket mellom Grønland og Island på 62°—68° n.br. Man er til sine tider ganske nær land og tildels i land.

Denne siste fangst har i mange år fra Svend Foyns tid vært drevet med store fartøier fra Tønsbergkanten, og fra disse fartøier har også vært drevet fangst av hvalross, isbjørn, rev og moskusdyr på land.

Inntil århundredskiftet var det vesentlig de syd-norske kystdistrikter som var interessert i fangsten på nordfeltet, men omkring år 1900 eller noget tidligere begynner

en etterhvert meget betydelig fangst fra Ålesund, Søndmør og Nord-Norge.

I den første tid og utover til 1908 blev fangsten vesentlig drevet fra mindre fartøier —30—50 tons kuttere, hvorav meget få hadde maskinkraft. Man drev langs iskanten eftersom isen smeltet utover sommeren, og seilte i juni måned lengst mulig inn i isflorene (åpninger i isen). Etterhvert som isen åpnet sig, fortsatte man helt inn til kysten, som man gjerne nådde de første dager av juli. Den vesentligste fangst på kysten var hvalross, bjørn, storkobbe og moskusdyr; dessuten drev man litt laksefiske.

I årene efter 1908 har fangstfartøiene øket såvel i antall som i størrelse; de er nu alle forsynt med maskinkraft og har en størrelse av op til 300 tons. Det er efterat man er gått over til motor- eller dampmaskindrift at der regelmessig gjøres 2 turer i sesongen.

Enkelte detaljoplysninger vedrørende fangsten fra Ålesund vil illustrere utviklingen i denne bedrift.

I 1898 påbegyntes selfangsten fra Ålesund med seilkutterne «Minna», «Nils Li-aaen» og «Sleipner». Disse skib var ca. 40 br. tons og hadde en besetning på 10 mann hver. Fangstfeltet var i mai og juni i Vesterisen fra 72° til 77° n.br., fangstfeltet i juli og august Spitsbergen, fangsten ca. 1000 dyr pr. skib.

I år 1899 deltok 4 skib av samme størrelse som f. år. på samme sted og med samme fangstutbytte.

I 1900 deltok de samme 4 skib. 2 av skibene drev dette år fangst i Hvitehavet og ved Spitsbergen, de andre 2 i Vesterisen og på Grønlands østkyst. Fangstplassen under Grønland fra 73° n.br. til 75° 30' n.br. I juni gikk skibene under land for fangst av hvalross, sel, moskusokser, bjørn og laks. Fangstutbyttet for skibene som var under Grønland, var ca. 1000 sel, 11 hvalross, 17

Bilag

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

døde bjørner og 5 levende bjørner, samt 25 døde og 3 levende moskusokser på hvert av skibene.

I 1901 deltok 4 skib i fangsten i Vesterisen og på Grønlandskysten. Fangstutbyttet blev dette år mindre enn foregående grunnet dårlig vær og uheldige isforhold.

I 1902 deltok 3 skib på fangstfeltet i Vesterisen fra 67° n.br. til 77° n.br. Utbyttet var ca. 1200 dyr på hvert av skibene.

I 1903 deltok 6 skib på ca. 40 br. tons hver på fangstfeltet i Vesterisen og under Grønland fra 67° n.br. til 77° n.br. Fangstutbyttet ca. 1200 dyr pr. skib.

I 1904 deltok 7 skib, fangstutbyttet som forrige år.

I 1905 deltok 10 skib. Kutteren «Sleipner» hadde fått innsatt motor og var således det første fangstfartøi fra Ålesund med mekanisk drivkraft. Det største av samtlige skib var dette år 65 brutto reg. tons, fangstfeltet var Vesterisen og Grønland.

I 1906 deltok 13 skib, derav 2 motorskib, fangstfelt som forrige år fra 67° n.br. til 78° n.br., fangsten ca. 1000 sel pr. skib.

I 1907 deltok 19 skib, derav 3 motorskib. Dette år deltok for første gang fra Ålesund 2 skib på fangstfeltet i Danmarksstredet mellom Grønland og Island på 63° n.br. til 67° n.br.

I 1908 deltok 20 skib, derav 3 dampkuttere, 4 motorkuttere, størrelse fra 30 til 80 brutto reg. tons, besetningen fra 8 til 13 mann. Fangstfeltet var Vesterisen, Grønland og Danskestredet; 4 skib deltok i fangsten i Danskestredet. Et skib overvintret dette år på Sabinøen på Grønlands østkyst på 74° 30' n. br. Gjennemsnittsfangsten dette år var ca. 900 dyr pr. skib.

I 1909 deltok 21 skib, derav 4 dampkuttere og 4 motorkuttere. Fangstfeltet og utbyttet omtrent som forrige år. Dette år overvintret også et skib på Østgrønland.

I 1910 deltok 24 skib, derav 5 dampkuttere og 4 motorkuttere. Fangstfeltet som foregående år, gjennemsnittsfangsten ca. 1300 dyr pr. skib.

I 1911 deltok 28 skib, derav 9 dampkuttere og 5 motorkuttere. Fangstfeltet var Vesterisen, Grønlandskysten, Danskestredet

og Grønlands vestkyst til 75° n. br. Gjennemsnittsfangsten var god for damp- og motorskib, ca. 2000 dyr pr. skib. 2 skib deltok dette år i hvalrossfangsten på Grønlands vestkyst med godt utbytte.

I 1912 deltok 31 skib, derav 9 damp- og 7 motorkuttere, fangstfeltet som f. å. Fangsten ca. 2000 dyr pr. skib.

I 1913 deltok 24 damp- og 12 motorkuttere fra 50 til 150 reg.tons, besetningen gjennemsnittlig 12 mann, fangstfelt som f. å., fangsten ca. 900 dyr pr. skib.

I 1914 deltok 27 damp- og 8 motorkuttere. Fangsten god, gjennemsnitt 2500 dyr. Dette år var det beste fangstår som man har hatt fra Ålesund, idet der var gunstige isforhold dette år.

I 1915 deltok 34 damp- og 7 motorkuttere, fangsten var mindre enn f. å., ca. 1600 dyr pr. skib, fangstfeltet Vesterisen, Grønlands østkyst og Danskestredet.

I 1916 deltok 47 damp- og 11 motorkuttere, fangstfelt som f. å., fangst ca. 1500 dyr, utbyttet ca. kr. 90 000,00 pr. skib.

I 1917 deltok 54 damp- og 12 motorkuttere, fangstfelt som f. å., fangst ca. 1000 dyr, utbyttet ca. kr. 50 000,00 pr. skib.

I 1918 deltok 54 damp- og 20 motorkuttere, fangstfelt som før, fangst ca. 1100 dyr, utbyttet ca. kr. 50 000,00 pr. skib.

I 1919 deltok 52 damp- og 19 motorkuttere, fangstfelter Vesterisen, Grønlands østkyst, Danskestredet og Grønlands vestkyst, fangsten ca. 800 dyr, utbyttet ca. kr. 30 000,00 pr. skib.

I 1920 deltok 52 damp- og 19 motorkuttere, fangstfeltet som f. å., fangsten ca. 1 700 dyr, ca. kr. 60 000,00 pr. skib.

Hvad de her anførte fangstutbytter angår da er disse beregnet efter rederienes innløsning fra skibene av råprodukter, hvorfor prisene på varen i foredlet stand til utskibning er betraktelig høiere.

De tall som her er anført, gjelder bare de skib der er utklart fra Ålesund, som ganske visst er det centrale punkt for fangsten fra Møre; men landkommunene er forholdsvis like sterkt eller sterkere interessert. Således var i 1922 alene fra Hareid kommune 17 fartøier sendt til fangstfeltet.

Foruten Møre er Nordnorges forskjellige distrikter interessert i Ishavsfangsten; fra Bodø går der hvert år ut et mindre antall fartøier (2—3), fra Tromsø (siden 1895) hvert år et flere ganger større, i 1923 mellom 30 og 40 fartøier. Også fra Hammerfest har der vært stadige skspedisjoner; men det gjelder om denne bedrift fra våre nordligste landsdeler, at dens betydning har sammenheng med selfangsten i Hvitehavet og østarktiske farvann. Enkelte år kan fangsten her være så god at Grønlandsfangstens rolle blir mindre; andre år kan fangstforholdene i østisen være slik at den hele flåte må dirigeres vestover.

Hvad der knytter denne fangst så særlig sterkt til distriktene er ikke minst den form for økonomisk samvirke hvorpå den er grunnlagt. Hele virksomheten er småfolks bedrift og ikke kapitalistens. Hver enkelt deltager i ekspedisjonen arbeider på lot («andel»); og de enkeltes andel er igjen avhengig av deres stilling ombord, deres andel i selve fangsten etc. Fangstfartøiene er likeledes enten småreders eller skipperes eie med flere eller ferre parthavere eller de er i annen form andelsforetagender, slik at den økonomiske interesse forgrener sig vidt omkring i distriktene og når meget dypt ned.

Hertil kommer ennu betydelige ofre av liv og kapital som har vært gjort langs Grønlands østkyst, hvor hver breddegrad er markert ved norske fangstfolks innsats.

Enkelte detaljoplysninger fra senere år vil være tilstrekkelig til å belyse dette. I 1901 forliste et av de deltagende skib i isen og sank under Østgrønland. I 1905 gikk seilkutteren «Idræt» tilgrunne under isskruningen, men mannskapet blev berget efter 16 døgns ophold på isranden. I 1907 forliste et skib under isskruning. I 1911 gikk to dampkuttere tapt i Grønlandsisen. I 1915 gikk et dampskib tapt. I 1917 forliste 6 dampkuttere i Vesterisen, og alle deltagerne fant sin død på isranden. I 1918 forliste et fangstfartøi. I 1920 blev 2 dampkuttere og 2 motorkuttere skrudd istykker i isen, og av to skibsbesetninger blev ingen reddet.

Disse opgaver er selvsagt ikke uttømmende; de gir alene Grønlandstrafikkens

tapsliste for Alesundsdistriktet i de år de omfatter. Men opgavene tør muligvis også tjene til belysning av med hvilken rett norske fangstmenn føler sig som suverent hjemmehørende i disse farvann, hvor de meget sjelden, om nogensinne har møtt annet flagg enn det norske.

Verdien av den norske fangst i Vesterisen er der gitt enkelte detaljoplysninger om i det foregående. Fangstutbyttet pr. skib kan under forholdene svinge mellom kr. 30 000,00 og kr. 90 000,00 pr. år og ligger i gjennomsnitt mellom kr. 50 000,00 og kr. 60 000,00. Regner man for de siste år et samlet antall fangstfartøier av 80 i gjennomsnitt, vil med andre ord den totale råverdi av den årlige fangst være noget over 4 millioner kroner. Den samlede mannskapsstyrke tør nu settes til ca. 1 300 (14—20 pr. fartøi).

Å levere nogen opgave over hvilken del av fangsten der gjøres utenfor territorialgrensen og hvilken del innenfor er praktisk ugjørlig, da det varierer fra år til år og fra sted til sted alt efter de skiftende temperatur-, strøm- og isforhold. Der har vært år da skibene har tatt og måttet ta praktisk talt sin hele fangst innenfor 3-milsgrensen; der har vært andre år, da de har tatt praktisk talt sin hele fangst utenfor 3-milsgrensen. Fartøierne følger jo isranden, eller de ligger fast i isen og driver med denne inntil den slipper. Det er derfor også en praktisk umulighet å trekke nogen grenselinje for fangsten. Selv om der er år da det er mulig å drive virksomheten utenfor grensen, vilde ingen kunne drive fangsten som økonomisk virksomhet med et så uberegnelig og helt avgjørende risikomoment.

Man vilde heller ikke kunne drive fangsten årvisst uten adgangen åpen til kysten. Rigtignok har i de allersiste år forholdene for selfangsten vært så gunstige at jakt på hvalross, kobbe, bjørn og moskusdyr samt laksefiske har hatt mindre betydning enn tidligere. Fangst av disse dyr har aldrig

Bilag,

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

vært ekspedisjonenes hovedhensikt; men allikevel har denne kompletteringsfangst vært av vesentlig økonomisk betydning for hele virksomheten, idet det ikke sjelden kan være den som bringer plusset. Og adgangen til uhindret å kunne drive den opfattes som en art økonomisk ulykkesforsikring for fangstekspedisjonene.

Det har også en viss psykologisk betydning at disse fangstfolk, som inntil månedsvis har opholdt sig på et mindre fartøi under såvidt barske og hårde vilkår som der her er tale om, ikke skal være avskåret fra å sette foten på land, når der byr sig leilighet hertil.

Med hensyn til fangsten iland kan det ytterligere opplyses: I den sydlige del av østkysten tvers av Island, kommer man sjelden iland på grunn av isforholdene. Det er særlig lenger nordpå, i og omkring fjordene, at fangsten foregår på land, således på Shannon Island, Clavering Island og i Frantz Josefsfjord. Fjordene her og i det hele tatt på østkysten er også meget lakserike.

Jakten etter moskusdyr tar nu vesentlig sikte på å skaffe ekspedisjonene ferskt kjøtt. Der var en tid da man også søkte å fange levende kalver, som solgtes til zoologiske haver. Men dette behov blev snart tilfredsstillet og har for tiden liten betydning. Moskusdyr treffes så langt nord som nordmennene har vært, og bestanden synes å være ganske stor. Når det erindres hvilke svære strekninger det her dreier sig om, og den meget begrensede aksjonsradius disse fangstekspedisjoner har, vil det forstås at den jakt nordmennene har drevet etter moskusdyr på ingen måte har kunnet desimere bestanden, således som det tildels har vært hevdet.

Norske fangstfolk har også overvintret på Grønlands østkyst. Således i 1895 med skonnert «Laura» fra Tromsø. Også i 1898 overvintret norske fangstfolk, likeså i 1908 og 1909. Disse to siste ekspedisjoner gav et godt økonomisk resultat til tross for at de folk som overvintret, var helt uerfarne både med hensyn til utrustning og fangstmetoder. I de allersiste år har der påny hvert år vært

overvintringsekspedisjoner, og i disse år har kravet om faste stasjoner vært reist med stigende styrke, idet alt tyder på at man etterhvert som man utvider fangsten rasjonelt, vil kunne opnå gode resultater. Under de siste års gode fangst har fartøiene måttet avbryte midt i sesongen for å gå til Norge med last, mens et fast kokeri i land vilde satt dem i stand til å holde virksomheten gående sesongen ut. Det er også av nordmenn opført huser for overvintringsekspedisjoner på østkysten, således et på fastlandet, litt nordenfor Hvalrossøen, og et på Clavering Island.

De norske fangstferder til Grønlands østkyst har imidlertid ikke bare bragt et med årene stadig stigende økonomisk utbytte, men de har også hatt stor videnskapelig betydning. De norske fangstmenn har på sine ferder gjort betydningsfulle iakttagelser med hensyn til isforholdene i de arktiske hav. Det danske meteorologiske instituts publikasjoner om isforholdene skyldes, for så vidt farvannet øst for Grønland angår, i første rekke de norske fangstmenns iakttagelser.

Det er for så vidt typisk når det i «Meddelelser om Grønland» (bind VI, s. 12) heter: «Det kunde maaske her være Stedet at nævne en Kilde til Kendskab til Forholdene i Danmarkstredet, nemlig de norske Kobbefangere der efter at have deltaget i Fangsten ved Jan Mayen i de sidste tre Aar (1876—78) have fortsat denne ned i Danmarkstredet i Maanederne Mai, Juni, Juli». Og støttet til de senere danske undersøkelser langs østkysten av Grønland blev gitt av den norske professor Henrik Mohn i 1874. Resultatene av hans store ekspedisjon i 1876—78 viste også hvor verdifullt for videnskapen det var å erhverve et nøie kjennskap til dybde- og temperaturforholdene i Danmarkstredet. Hans arbeide blev fra norsk side supplert ved professor Amund Hellands bræmålinger på Grønland (1875) og ved den senere systematiske undersøkelse av strøm-, temperatur- og dybdeforhold i hele det arktiske havbasseng.

I nærmeste sammenheng hermed står de senere års arbeide for — med betydelig innsats av mennesker og kapital — å trekke hele Nordhavområdet inn under den systematiske, geofysiske og meteorologiske iakttagelse. Med utgangspunkt i det Meteorologiske Institut i Kristiania og de geofysiske institutter i Bossekop i Finnmarken, i Tromsø og i Bergen har man utvidet forskningsområdet ved å etablere faste meteorologiske stasjoner på Spitsbergen, på Jan Mayen og i Mygbukten på Grønland, like som der var planlagt en rekke stasjoner i samarbeide med Roald Amundsens «Maud»-ekspedisjon. Såvel den videnskapelige som den praktiske betydning, særlig av stasjonene på Jan Mayen og i Mygbukten, har vært meget betydelig; og de norske hovednæringsveier — akerbruk og skogdrift som fiskeri og skibsfart — har i like grad vært interessert i dette arbeide som synes å gjøre det mulig å beregne årsvekstens og skogtilvekstens perioder likesåvel som fiskenes vandringer og de klimatiske vekslinger. Den geofysiske forskning i Norge befinner sig i en meget sterk utvikling; og stasjonen i Mygbukten vil nødvendig måtte bli utgangspunkt for en ny videnskapelig ekspansjon.

Det tør for så vidt være av interesse å henvise til nedenstående forestilling fra november 1921 fra den norske geofysiske kommisjon.

Efter en statistikk opgjort for vinteren 1919—1920 forblev 22 pct. av de stormer som nådde den norske kyst enten uvarslet eller for sent varslet til å gjøre nytte. Og hvad der er særlig viktig å fremheve: disse stormer, som kom uventet, var gjennomgående de voldsomste.

Av disse 22 pct. uvarslede stormer er 6 pct. kommet inn i gapet mellom Jan Mayen og Spitsbergen. Mot disse bør man nu kunne føle sig nogenlunde trygg, så lenge man kan oprettholde de værmeldinger som vi nu, takket være ingeniør Eke-rolfs ekspedisjon, får fra Jan Mayen. De øvrige 16 pct. av ikke effektivt varslede stormer er derimot kommet fra vest og har således passert stasjonsrekken De britiske

øer—Færøerne—Island, men har gått så hurtig at meldingene — især når natten er kommet imellem — er kommet for sent til å gjøre nytte. En hurtiggående storm kan på 10—15 timer tilbakelegge veien fra Grønlands østkyst til Lofoten, og på omkring 20 timer fra Lindenowsfjord til vår vestkyst.

Mot disse hurtiggående stormer vestfra kan der kun tenkes én betryggelse: værmeldinger fra stasjoner langt mot vest. Og det selvfølgelig sted for en effektiv forpost blir da omkring Lindenowsfjord nær Grønlands sydspiss (som bekjent omtrent på Kristianias bredde).

En trådløs telegrafstasjon til å bringe værmeldinger herfra er derfor en interesse av så stor økonomisk rekkevidde at den utvilsomt forlengst vilde vært anlagt om Grønland hadde vært norsk territorium, eller om Danmark hadde hatt like utsatt beliggenhet som Norge eller De Britiske Øer overfor disse stormer. Det kan i denne forbindelse meddeles at den internasjonale kommisjon for værtelegrafi i London 1920 enstemmig vedtok følgende resolusjon:

«The establishment at the earliest possible date of a high power Radio-telegraphic station in Greenland is of the utmost importance to the meteorology of Western Europe, and further, it is of such importance as to warrant the International provision of funds for maintaining it»,¹⁾ som av England er meddelt den danske regjering.

Som det har vært nevnt i det foregående, har norske fangstfolk i år da forholdene på Øst-Grønland var mindre gunstige, også drevet sel- og særlig hvalrossfangst på Vest-Grønland; men det er her vesentlig hvalfangsten som har interesse. Denne fangst har dog ikke kunnet drives systematisk da der fra dansk side har vært lagt den betydelige vanskeligheter iveien,

¹ Oversettelse: «Oprettelse snarest mulig av en kraftig trådløs telegrafstasjon på Grønland er av største betydning for meteorologien i Vest-europa, og den er av slik viktighet at der ad internasjonal vei bør skaffes midler til dens vedlikehold.»

Bilag.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

og alle de konsesjonsandragender som i de siste 20 år har vært innsendt, er avslått.

Riktignok foregår det allermeste av denne fangst utenfor territorialgrensen; men det er nødvendig for skibene å søke land og i mange tilfelle av vesentlig praktisk betydning å kunne flense nær land. Skal fangsten drives moderne, med flytende kokeri, må de større fartøier der da blir tale om (fra 3000 til over 8000 tons) likeledes kunne søke de få havneplasser, hvor de kan lande.

Fra de siste års fangst under Vest-Grønland kan meddeles:

I 1911 arbeidet én norsk hvalbåt på Vest-Grønland, men fangsten var bare 24 blåhval. I årene 1912 og 1913 sendte A/S «Kosmos» i Sandefjord ut S/S «Lloydsen». Dette skib kostet ca. kr. 300 000,00, og utrustningen hvert år ca. kr. 100 000,00. I 1914 hadde Aktieselskapet «Ishavet» i Stokke en ekspedisjon bestående av det flytende kokeri «Bucentaur» og to hvalbåter på Grønlands vestkyst; resultatet var 3400 fat. Denne ekspedisjon kostet ca. kr. 350 000,00. I 1920 var fangstbåten «Vesleper» og «Veslekari» av Kristiania på fangst på Vest-Grønland, likeledes i 1921. Fangstresultatet var 20—30 hval pr. båt. I 1922 var foruten nevnte 2 skib det flytende ko-

keri «Lille» og hvalbåten «Havørn» på fangst ved Grønland. Denne ekspedisjon kostet ca. kr. 500 000,00. Fangsten gav som resultat 170 hval. I 1923 har atter «Vesleper» og «Veslekari» vært i grønlandske farvand. Skibenes besetning var i år tilsammen 44 mann og ekspedisjonen kostet ca. kr. 150 000,00.

Det er norske hvalfangeres bestemte opfatning at der i vestgrønlandske farvand er utmerkede betingelser for rasjonell fangst, hvis man får adgang til land; da området imidlertid er begrenset, mener man at der ikke bør fanges av mere enn to ekspedisjoner årlig, d. v. s. ekspedisjoner bestående av to-tre fangstbåter og et mindre (ca. 4800 tons) kokeri. Hver fangstbåt kan beregne et utbytte av ca. 150 hval.

Hvad hvalfangsten på Øst-Grønland angår, da har bestanden her i de senere år vært liten og ekspedisjonene ikke lønnende; men for tiden synes hvalantallet å være stigende; der utrustes en større ekspedisjon for kommende sommer; og det er opfatningen at én ekspedisjon vil kunne drive med fordel her, særlig med fast stasjon i land. Om dette pågår der undersøkelser.

Den hval som fanges er vesentlig blåhval, finhval og knølhval.

Bilag 2.

I. På foranledning av den danske delegasjons påstand om at Østgrønland fra gammel tid har ligget under dansk overhøihet, har den norske delegasjon funnet det påkrevet å fremkomme med følgende utredning, som dog har en rent foreløbig karakter. Den er utarbeidet på kort varsel, og der har selvsagt ikke været anledning til å foreta så inngående undersøkelser som ønskelig kunde være. Delegasjonen må derfor ta det forbehold, at man fra norsk side muligens vil finne det påkrevet siden å komme tilbake til spørsmålet og gi en utførligere begrunnelse av den norske opfatning.

Dernest vil delegasjonen fremheve at de efterfølgende betraktninger gjelder Østgrønland fra Lindenowsfjord til nord-ost rundingen undtagen kolonien Angmagsalik. Når fremstillingen alene sikter til det nevnte område, må derav selvfølgelig ikke sluttes, at der ikke også er andre dele av Grønland, som efter norsk opfatning må betraktes som ingenmannsland.

II. Det er en anerkjent regel i folkeretten, at der til erhvervelse av suvereniteten over herreløst land kreves at landet tas i besiddelse av den stat som ønsker å erverve suvereniteten. Besiddelsen må være effektiv

og der må gives andre stater notifikasjon om besiddelsestagelsen.

Kravet til besiddelsens effektivitet kan ikke uten videre opgives for de arktiske landområders vedkommende. De folkerettsforfattere som har uttalt sig om spørsmålet, har hevdet at en viss form for faktisk besiddelsestagelse er nødvendig også i de arktiske egne. Således uttaler Waultrin i sin avhandling: *La question de la souveraineté des terres arctiques* (i *Revue Générale de droit international public* 1908, s. 417), at der kan være grader i okkupasjonens effektivitet, men det er nødvendig at der finner sted en okkupasjon.

Samme opfatning gjøres gjeldende av James Brown Scott i en artikkel: «*Arctic exploration and international law*» (i *American Journal of International Law*, 1909) og av Th. Balch i *Revue de Droit International* for 1919, s. 441.¹

Det er efter den norske delegasjons opfatning ganske utvilsomt, at Danmark ikke har tatt Øst-Grønland fra nord-ost rundingen til Lindenowsfjord i effektiv besiddelse. Dette er i virkeligheten offisielt erkjent av den danske regjering. I det utdrag av instruksene til den Kongelig Danske Gesandt i Paris, som er innsendt til det norske utenriksdepartement sammen med P. M. fra den danske legasjon i Kristiania av 18de januar 1921 uttales der nemlig:

«Da det senere har vist sig, at der fandtes Eskimoer ogsaa udenfor de hidtil bestyrede Distrikter nemlig i Kap York, har dansk Missionsarbejde og dansk Handelsvirksomhet udstrakt sin Virksomhet hertil, og en faktisk Besiddelsestagen for Danmark har derved fundet Sted ogsaa af disse Egne af Grønland.

Danske Opdagelsesrejsende har berejst og kortlagt omtrent hele det ubeboede Grønland, men en formel Besiddelsestagen af hele Grønland har ikke fundet Sted.»

Det fremgår herav klart, at der efter

den danske regjerings opfatning ikke har funnet sted nogen besiddelsestagelse av andre dele av det ikke koloniserte Grønland enn Kap York distriktet.

Det sier sig selv, at det ikke kan tillegges nogen avgjørende betydning i folkerettslig henseende, at enkelte danske videnskapelige ekspedisjoner har «tatt i besiddelse» enkelte områder på Øst-Grønland. En sådan rent fiktiv «besiddelsestagelse» kan ikke anerkjennes. Der mangler de vesentlige betingelser: effektivitet og notifikasjon.

III. Imidlertid later det til å være det danske hovedargument for påstanden om suverenitet over Øst-Grønland at Kongen av Norge og Danmark fra gammel tid har hatt høihetsretten over hele Grønland, således at der i statsrettslig henseende ikke skulde være nogen forskjell mellom koloniriket og de øvrige deler av Grønland.

Det er riktig nok, at de norske kongers høihetsrett over de norske kolonier på Grønland i Middelalderen ikke var bestemt territorial begrenset. Det er dog kanskje tvilsomt om den høihetsrett som den norrøne befolkning var undergitt på sine ferder helt opunder «Leidarstjernen», bør oppfattes som en territorial høihetsrett i moderne betydning. I hvert fall kan de dengang rådende begreper og forestillinger ikke være bestemmende for utstrekningen av den norske kronens territorialhøihet over Grønland efter den annen kolonisasjon. Selv om det er så, at den fra dansk side påberopte forordning av 18de mars 1776 synes å gå ut fra at Kongen har høihetsrett over hele Grønland, så kan man ikke derav, at Kongen muligens har ment å ha en sådan høihetsrett, slutte at han også virkelig har hatt den. Tvertimot krevedes der efter datidens internasjonale opfatning en virkelig besiddelsestagelse til erhvervelse av statshøihet.

Det ikke koloniserte Grønland står for så vidt i samme rettslige stilling som Spitsbergen før overenskomsten av 1920. De norsk-danske konger hevdet overfor fremmede makter Norges høihetsrett over denne ubeboede ø. Hverken Danmark eller Norge har dog under de langvarige forhandlinger

¹ Den av Canada påståtte suverenitet over de arktiske øer nord for det kanadiske fastland beror på særlige historiske og geografiske omstendigheter (jfr. Keith: *Responsible government in the dominions*, bind II, s. 764).

om Spitsbergen bestridt at Spitsbergen måtte betraktes som terra nullius. Spitsbergens karakter av herreløst land blev tvertimot anerkjent av alle de makter som deltok i de internasjonale konferanser om Spitsbergen i Kristiania i årene umiddelbart før verdenskrigen.

IV. Der foreligger fra dansk side i løpet av de siste menneskealdre tallrike erkjennelser — såvel fra offisielt som fra privat hold — av at Østgrønland (undtagen efter 1894 Angmagsalik) er ingenmannsland. Det er meget sjelden at man kan støte på uttrykk for den uriktige opfatning at Østgrønland er dansk.

En erkjennelse av at Østgrønland er terra nullius har man for det første allerede i den omstendighet at danske videnskapelige ekspedisjoner ved enkelte leiligheter høitidelig har tatt dele av landet i besiddelse på den danske stats vegne.

Således plantet løytnant Graah den 18de august 1828 det danske flagg på Dannebrogøen på $65^{\circ} 15' 36''$ og tok landet høitidelig i «besiddelse» under navnet Fredrik den 6tes kyst (se «Meddelelser om Grønland», bind VI, side 10). Den 20de september 1884 besteg løytnant Holm en top på Erik den Rødes ø, tok landet i besiddelse i Kongen av Danmarks navn og kalte det Christian den niendes land («Meddelelser om Grønland», bind IX). Og i 1898—99 foretok Amdrup en ekspedisjon til øen Agga på $67^{\circ} 22'$ og tok landet i besiddelse under navnet Kong Christian IX land («Meddelelser om Grønland», bind XXVII).

At disse «okkupasjoner» forøvrig ikke kan tillegges nogensomhelst folkerettslig virkning er påvist ovenfor.

Der foreligger en rekke uttalelser i danske videnskapelige og andre skrifter gående ut på at Danmarks høihetsrett over Grønland alene omfatter koloniriket.

Således uttaler professor Matzen i sin Statsforfatningsret, bind I, s. 82: at Afgrensningen af «de danske Besiddelser i Grønland» «blir at foretage efter Hensynet til det Omraade, som paa folkerettslig gyldig Maade er taget i Besiddelse av den danske

Stat, idet selve Bemægtigelsen er den Kjendsgjerning hvorpaa Danmarks Adkomst til nævnte Land hviler». Hertil har Professor Berlin sluttet sig. (Se hans: Den danske Statsforfatningsret, 1ste Del (1916) S. 81.)

J. P. Trap: Kongeriget Danmark (2. Udg. (1879) S. 3) nævner som dansk Besiddelse alene Vestgrønland til Upernivik.

I de «Meddelelser om Grønland» som utstedes av Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland finnes tallrike uttrykk for den opfatning, at Danmarks statshøihet på Grønland alene omfatter koloniriket. I bind I, s. 179 heter det at da vestkysten av Grønland fra kolonien Upernivik til Kap Farvel betraktes som en del av den danske stat, bør det være en æressak for Danmark å utforske landet. I bind III heter det at Grønlands «største og best undersøkte del hører til det danske monarki». I bind VI, side X uttales angående en bevilgning til løytnant Holms konebåteekspedisjon følgende: «Vi motiverede i 1880 vort Forslag ganske i Almindelighed med, at der kun er Tale om Undersøgelser, som med Rette kunde ventes overtagne af Danmark; og tilmed vedrører Landstrækninger, der dels ere underlagte den danske Stat, dels grænser umiddelbart op til saadanne».

I det nylig utkomne verk «Grønland i 200-aaret for Hans Egedes Landgang» heter det i forordet: «Under Trykningen af nærværende Forord bragtes det til Kommissionens Kundskab, at hele Grønland nu er inddraget under den danske Styrelse af Grønland, hvorfor Værkets Titel forandres fra «Dansk Grønland», til «Grønland».

I Salomonsens konversasjonsleksikon 2. Udg. (1920). B. X, S. 288 uttales angående Danmarks høihetsrett: «Vestkysten fra Kap Farvel til $74^{\circ} 30'$ er dansk Koloni samt Angmagsalik-Distriktet paa Østkysten. — — — De øvrige Strækninger er ikke internationalt anerkjent som hørende til Danmark».

I Store Nordiske Konversasjonsleksikon, bind X, s. 124, uttales:

«Grønlands politiske stilling er ingen-

lunde som det almindelig hevdes, den at Grønland er dansk koloni. Det egentlige danske Grønland er den koloniserte del av vestkysten fra Kap Farvel til Tassiusak i Upernivikdistriktet (c. 73° n. br.) og hertil kommer på Østkysten handels- og misjonsstasjonen Angmagalik. Derimot er distriktet nord for det danske Vestgrønland og adskillige ubeboede distrikter av østkysten internasjonalt område, hvor engelsk og navnlig amerikansk handel og polarforskning sterkt har gjort sine interesser gældende, ofte til skade for den indfødte befolkning ved Smithsund. Det maa derfor hilses med stor glæde og betragtes som en smuk anerkendelse af dansk kolonistyre i Grønland, at Amerika ved afslutningen af den vestindiske salgstraktat har erklæret sig villig til at anerkjende Danmarks høiherredømmet over hele Grønland og dermed bringe de sidste av Grønlands beboere ind under dansk kolonisation».

(Alle uthevelser av Leks.)

Og Knud Rasmussens skrift: «Foran Dagens Øie» begynner således: «Saa var da endelig den Dag kommen, da jeg skulde forlade den yderste Boplads i det danske Grønland og køre ud til store frie Jagtmarker nord for Lands Lov, ud til de vældige arktiske Kyster . . . hvor Eskimoerne er ene om at være Herre over det Hele, Landene, Havene og det rige Vildt».

V. På bakgrunn av denne almindelige og utvilsomt riktige opfatning innen danske videnskapelige og andre oplyste kretser må man se den danske aksjon for å utvide suvereniteten til hele Grønland i 1916 og de derpå følgende år. Etter de meddelelser, som foreligger offentlig eller som er tilstillet den norske regjering av den danske, må man gå ut fra at Danmark har foretatt denne aksjon for å erverve suverenitet over områder som ansåes for ingenmannsland.

Av den betenkning som er avgitt av den danske Rigsdagskommission til behandling av spørsmålet om salget av de Vestindiske øer fremgår således klart, at Danmarks henvendelse til De Forente Stater angående Grønland hadde denne karakter. Det uttales på side 28 i betenkningen: «Denne gang,

(d. v. s. ved den amerikanske regjeringens henvendelse til den danske av 29. oktober 1915) stillede den danske Regering sig imødekommende overfor Amerikas Henvendelse, idet man dog samtidig uttalte Ønsket om at opnaa de Forenede Staters Medvirkning til, at den danske Stats Overhøjhed over Grønland kom til at omfatte hele denne Besiddelse.»

I det utdrag av instruksjonen til den Kongelige Danske Gesandt i Paris som er tilstillet den norske regjering sammen med P. M. fra den danske legasjon i Kristiania av 18de januar 1921 heter det, at det vilde være ønskelig om den danske regjering kunde «utstrække sin Omsorg ved Statens Overhøjhed» til å omfatte hele Grønland.

De svar som er avgitt av den amerikanske og den franske regjering, ses likeledes å være basert på den samme opfatning av Grønlands rettslige stilling som den danske regjering har gått ut fra. Den amerikanske regjering erklærer at den ikke vil gjøre innvendinger mot at den danske regjering «utstrekker sin politiske og økonomiske interesse» til hele Grønland, og den franske regjering sier, at den ikke har nogen innvending imot at den danske regjering «utstrekker sin suverenitet» til hele Grønland, således som angitt i den amerikanske note av 4de august 1916.

Det vilde forøvrig være av adskillig interesse om man fra dansk side vilde dokumentere ordlyden såvel av samtlige danske henvendelser til fremmede makter angående saken som av maktenes svar.

Et overfor Norge bindende uttrykk for opfatningen av Øst-Grønland som ingenmannsland har man i den ovenfor citerte P. M. fra den danske legasjon i Kristiania av 18de januar 1921. Det uttales her at den danske regjering gikk ut fra at en «Utvidelse af Danmarks Overhøjhed over hele Grønland» ikke vilde støte på nogen vanskelighet fra den norske regjeringens side. Og i den danske sendemanns skrivelse til den norske utenriksminister av 29de april 1921 anføres, at den danske regjering efter utenriksminister Ihlens erklæring har gått ut fra, at den norske regjering ikke vil reise

Bilag.

Om forhandlingene med Danmark angående Grønlandssaken.

innvending imot at den danske regjering «udvider sine politiske og økonomiske Interesser» til hele Grønland.

Efter disse klare og utvetydige uttrykk for Danmarks opfatning av Østgrønlands rettslige stilling lar den påstand sik ikke høre, at Danmark i 1916 og de følgende år alene søkte å opnå anerkjennelse av et suverenitetsforhold som bestod fra gammel tid. For det første vilde det vel være noget nær utenkelig at en stat skulde søke å få de øvrige maktens anerkjennelse av en ter-

ritorialhøihet, som den hadde besiddet i århundreder, og dernæst har den danske regjering ved sine henvendelser til de fremmede makter søkt å få anerkjennelse av at den «udstrækker» sine «politiske og økonomiske» interesser, «udvider sin Overhøihed» eller «udvider sin Omsorg ved Statens Overhøihed» til hele Grønland. Der anmodes, ved de ovenfor gjengitte henvendelser til Norge og andre stater, nettop ikke om anerkjennelse av suvereniteten som allerede bestående.

Bilag 3.

Under Henvisning til det i Noten af 30te Juli 1923 fra den danske Gesandt i Kristiania til den norske Udenrigsminister i 6te Stykke tagne Forbehold afgiver den danske Delegation følgende Tilbud:

Under Forudsætning af Norges Anerkendelse af Danmarks Højhedsret over hele Grønland vil den danske Delegation være villig til at anbefale Regeringen at ophæve det ved Bekendtgjørelsen af 10de Maj 1921 udvidede Monopol paa Østgrønland, Nord for Angmagsalikdistriktet, dog med Forbehold i Tilfælde af fast eskimoisk Bebyggelse ved Scoresbysund.

Endvidere vil den danske Delegation henstille til Regeringen, at der optages For-

handlinger med Norge om en Ordning, der kan give betryggende Sikkerhed ogsaa i Fremtiden med Hensyn til de til den ovennævnte Kyststrækning knyttede norske Interesser.

Det danske Tilsagn gaar altsaa ut paa, at man vil anbefale en Aftale — eventuelt i Form af en Traktat — hvori de norske Erhvervsinteresser formuleres og sikres. Denne Aftale kunde indeholde Bestemmelser om Fredning, om Fangst paa Søterritoriet og i Land, Oprettelse af Overvintringsstationer og videnskabelige Stationer samt om Betingelser for Besiddelsestagen av Jord og dens Udnyttelse.

København, den 3die Oktober 1923.

Bilag 4.

Da der likeoverfor den norske delegasjon under de førte forhandlinger er gitt sterkt uttrykk for at den løsning av det østgrønlandske spørsmål som man fra norsk side vilde finne prinsipielt riktig og mest praktisk, nemlig at østkysten (undtagen Ang-

magsalisk distrikt) blev underlagt norsk suverenitet, ikke kan godtas av Danmark og da der er fremkommet sterke innvendinger mot den løsning å fastslå den norske rettsopfatning at Østgrønland er terra nullius, vil den norske delegasjon, for å gi mulighet for

en ordning som tilgodser de reelle interesser uten å berøre de to lands prinsipielle syn på suverenitetsspørsmålet, henstille til sin regjering, at forhandlingene med Danmark fortsettes om en ordning av forholdene på Østgrønland også etter følgende alternativ:

Norge og Danmark avslutter en overenskomst som i sin innledning uttrykkelig uttaler, at begge land forbeholder sig sin opfatning av Østgrønlands rettslige stilling.

Overenskomsten fastslår, at Norge fremdeles har sin frie rett til næringsdrift og

annen virksomhet på Østgrønland og havet utenfor dets kyst.

Rettslige regler for denne virksomhet kan ikke fastsettes uten Norges samtykke og medvirkning.

I overenskomsten bør inntas bestemmelser vedrørende fredning, næringsdriftens utøvelse, opprettelse av overvintringsstasjoner og videnskapelige stasjoner samt betingelsene for opprettelse av kolonier og besiddelsestagen av jord og dens utnyttelse.
